

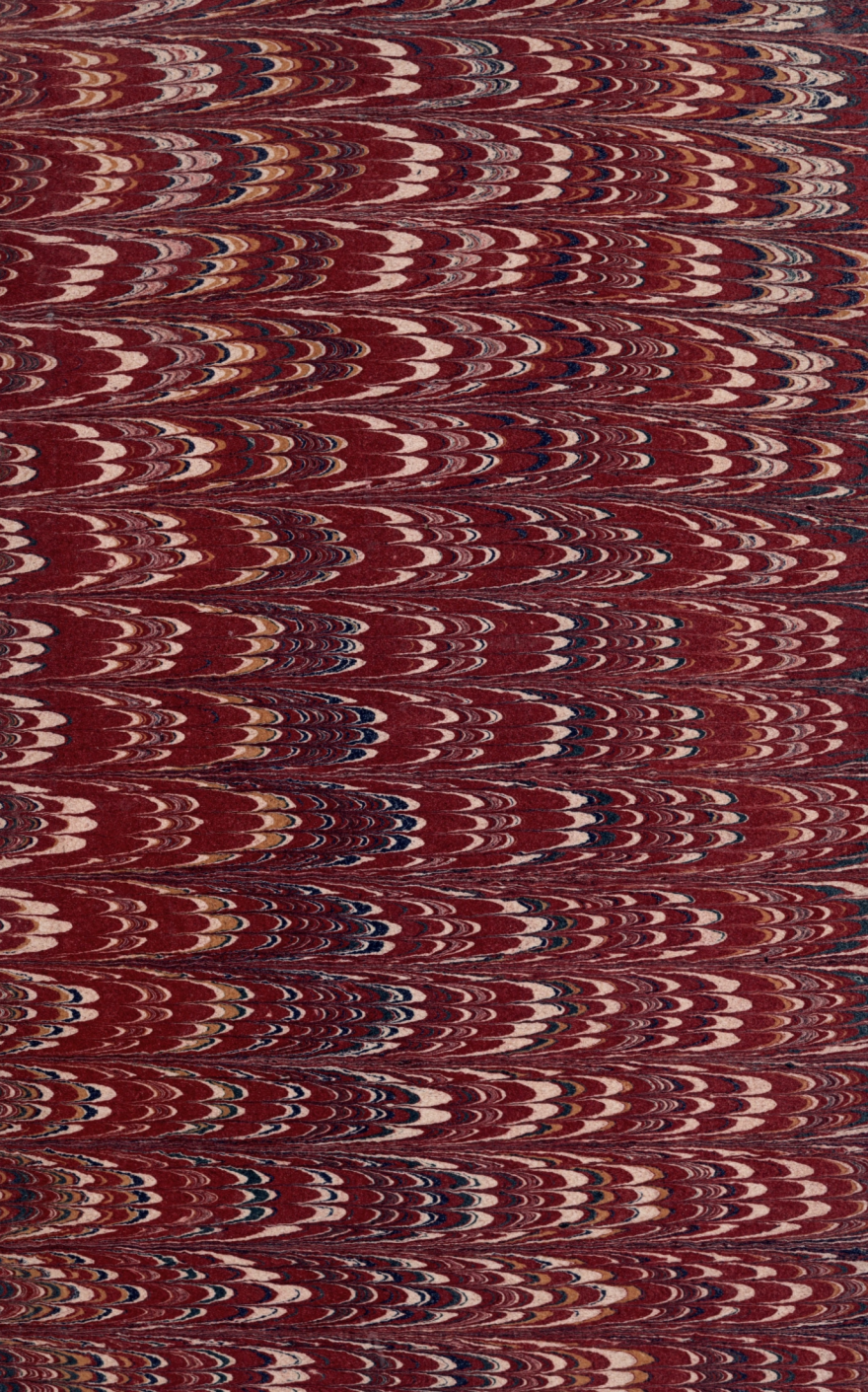
Herdina
László.

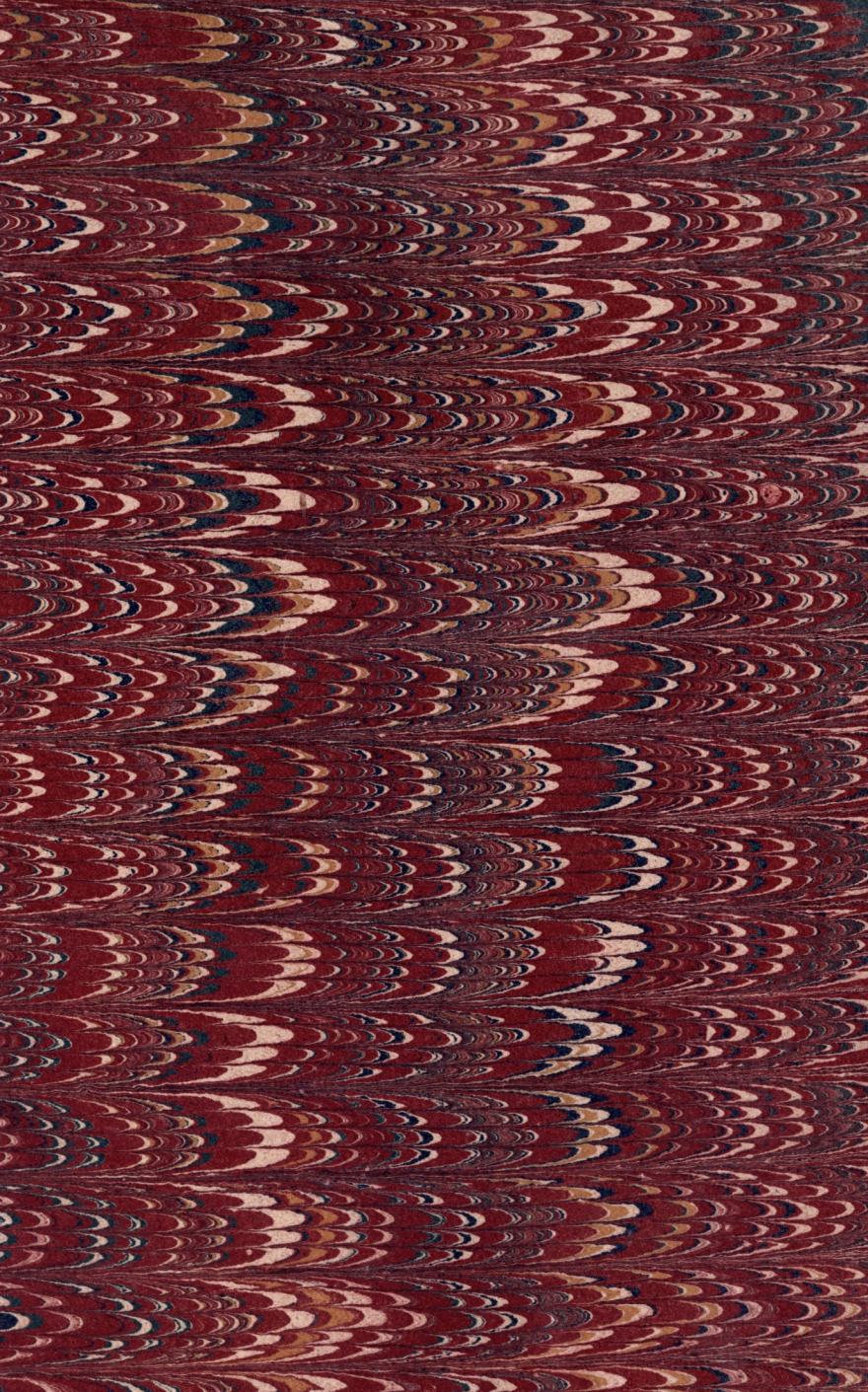
Beszterceze-
bánya
erdő-
birtokának
Ismertetése

DK

208

Anner J.

Besztercebányán.

Besztercebánya sz. kir. város.

© OEE Wagner Károly Erdészeti Digitális Szakkönyvtár 2018. Támogató: Földművelésügyi Minisztérium szerz.sz.: EVgF/255/2018.

A
BESZTERCZEBÁNYA
SZAB. KIR. BÁNYAVÁROS
TULAJDONÁT KÉPEZŐ ERDŐBIRTOK
GAZDASÁGI VISZONYAINAK
ISMERTETÉSE.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET 1895. ÉVI AUGUSZTUS
HAVÁBAN BESZTERCZEBÁNYÁN TARTOTT KÖZGYÜLÉSE ALKAL-
MÁVAL.

SZERKESZTÉ
HERDINA LÁSZLÓ,
VÁROSI FŐERDÉSZ.

BESZTERCZEBÁNYÁN,
NYOMATOTT MACHOLD FÜLÖP KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1895.

OEE Könyvtár
AII.EII. 2018

Bevezetés.

Midőn az Országos Erdészeti Egyesület igen tisztelt tagjait városunk falai közt szerencsések vagyunk üdvözölhetni, azon boldog öntudat tölti el keblünket, hogy az Országos Erdészeti Egyesületnek figyelme városunk felé is irányulva erdőgazdaságunkat megtekinteni és annak vezetése és kezeléséről meggyőződést szerezni ohajt, és hogy ha gazdaságunk itt ott helyes irányt tévesztene, új eszközt nyujt nekünk azon módok megválasztására, melyek az erdőgazdaságnak rendszeres fejlesztésére jótékony hatással lesznek.

Ismerve tehát az Országos Erdészeti Egyesületnek eme áldásos működését örömmel ragadjuk mi is az alkalmat, és kedves kötelességünket véljük az által teljesíteni, ha tájékozásul a városi erdőbirtok viszonyainak rövid vázlatos leírását átnyujthatjuk.

Mielőtt azonban a városi erdőbirtok gazdasági viszonyainak jelenlegi állapotát az igen tisztelt olvasóink elé nagy vonásokban ecsetelnők, szükségesnek tartjuk az ősrégi Besztercebánya sz. kir. bányaváros erdőbirtokának multjára nézve bevezetésül egy kis történeti adattal szolgálni.

Besztercebánya sz. kir. bányaváros IV. Béla király idejében 1255. évben kiállított királyi adomány levél alapján, szabad királyi várossá lett, ezen évtől

fogva erdeit tulajdonjoggal bírja és az erdő kihasználását ezen időtől kezdve gyakorolja, a mennyiben régi okiratok tanúsága szerint már a 13-ik és 14-ik században a városi lakosok és polgárok mindennemű magánszükségleteiknek fedezésére tűzifát, szerszám és épületi fát a városi hatóság által meghatározott mennyiségben a városi erdőkből kaptak.

Az erdőség völgyeiben voltak a favágók és szénégetők kunyhói és telepei, kik a várost a szükséges erdei terményekkel ellátták. A város ebbeli jogának gyakorlásában három századon át gátolva nem volt, sőt 1516-ban II. Lajos király a város polgárainak azon szándékát, hogy határukban új bányákat nyissanak és a régieket kijavítsák, nemcsak helyeselte, hanem egy rendelet kibocsátásával arról is intézkedett, hogy a város és lakossága régi jogaikban és szabadságukban ne háborgattassanak, hogy bányákat mivelhessenek és azokhoz valamint magánszükségleteik fedezésére a szükséges fát saját határuk erdejében szabadon vágassák.

Később a Miksa-féle rendtartás által a városi erdő a bányászat részére lőn fentartva, mi által a viszonyok lényegesen megváltoztak.

Ezen Miksa-féle bányarendtartás a magyarországi hét bányaváros közelében fekvő erdőségeket, ideértve a besztercebányai városi erdőt is, úgy a kincstári mint a magánbányászat szükségletei fedezhetésének céljából tekintet nélkül az erdőtulajdonra, bányamiveléshez ingyen használhatóknak nyilvánította és azokat a városok és jobbágyaik faizásának épységben tartása mellett az új erdei rendszer behozásával a bányászat részére biztosította.

E célból Miksa király 1563. évben egy németekből álló bizottmányt küldött ki a kérdéses erdők megvizsgálása illetve azoknak a bányászat részére való biztosítása végett, mely küldetésében eljárván, a magyarországi hét bányaváros kerületében fekvő besztercebányai rézbánya és kohóüzemhez addig használt és használandó erdőségeket bejárta, és miután azok kezelése körül lépten nyomon hiányokat tapasztalt, fenntartásuk biztosítása végett javaslatba hozta, hogy az összes erdőség a tulajdonosra való tekintet nélkül a besztercebányai kincstári bányaigazgatóság felügyelete alatt álló két kincstári erdőmester kezelésére bizassék.

Ezen javaslatot Miksa király helyesnek találván elfogadta, és azt megtartás végett nyílt parancs alakjában 1565-ben állandó rendszabályul ki is adta, azon hozzáadással, hogy azok, kiknek okmányilag kimutatható erdőik vannak, azokat mérsékelten, de szinte a bányakincstár és kir. erdőmesterek felügyelete alatt használhatják, de abban az esetben, ha ezen erdőket kiirtanák a kincstári erdőkből többé fát nem fognak kapni, kivéve az épületi fát, — ha az más erdőből megszerezhető nem lenne.

A Miksa-féle bányarendtartás a bányakincstár és város közt századokig tartó surlódásokat idézett elő, melyek a bányakincstár fautalványozási, kijelölési és általában erdőkezelési joga és a városnak ez elleni folytonos ellenszegülésében gyökereztek. Daczára ezen a bányakincstár által gyakorolt megszorításoknak a város magát az erdei használatokban korlátozni nem engedte, a mennyiben régi okiratok tanúsága szerint mindennemű faszükségleteit hajdantól fogva egész az

ujabb korig háborítlanul fedezte, továbbá a városi erdőségben fekvő Túrócz vármegyével határos Krizsna és Királykut táján lévő havasi legelőt 1577-től kezdve a mellett hogy saját polgárai, jobbágyai és mészárosai is használták a szomszédos Révay br. családnak bérbeadta, valamint ezen erdőségben fekvő czenovai, csernei, lopati és laszkomeri legelőket még 1787. év előtt az olmányfalvi kamarai jobbágyoknak haszonbérbe adta, ugy szinte 1787. év óta némely házilag kezelt és az erdőségben található erdei réteket is saját hasznára fordította.

Az évenként termelt tűzifának a városba való szállítását az által könnyítette meg, hogy 1816. évben a tűzifaosztás eszközlése céljából az erdőség vizdús völgyeiben usztató csatornákat állíttatott fel, és a reá következő esztendőben az erdei munkálatok könnyebb és olcsóbb keresztülvitele végett saját erdőmunkásait Hermánd községben telepítette le.

Ezekből is más hasonló tényekből kitűnik, hogy a város saját erdejét mindég maga kezelte, használta és lehetőség szerint szabályozta, mely szabad rendelkezés azonban a bányakinestár és város közt századokig tartott surlodásokra szolgáltatott okot, s ezek végre is perre vezettek, a mely az ugynevezett compromis perben 1862—1864. évben eldöntést nyervén, az erdőelkülönítés az egyezés szerint mindkét fél érdekeinek figyelembe vételével akként lett keresztülvézetve, hogy mivel a város által addig használt hermándi erdő az abban foglalt rétekekkel, legelőkkel és havasi térséggel, valamint a Garamontúli Kopa és Urpin nevű erdőrézsszel az akkori okiratok szerint a város 5200 köb öllel kimutatott évi faszükségletének

teljes fedezésére nem volt elegendő, ezen erdőterülethez az olmányfalvi, récskei, pallósi és kordéházai erdőkből egyes területek a helyes kikerekítésre való tekintettel csatoltattak, és végre a Japen hegy éléről Medzvedja nevű völgy kezdetétől az óhegyi völgy felé hajló Andrásová dülő, Csabrad, Sztrelnicza és Královszka pila nevű dülövel együtt, a város részére öröktulajdonul kihasitatni és átadatni rendeltettek.

A hermándi városi erdővel határos erdőterület pedig, mely a mai óhegyi m. kir. erdőgondnokságot alkotja, az állam tulajdonába jutott.

1851

1866

Az erdőbirtok gazdasági viszonyainak leírása.

Általános viszonyok.

Besztercebánya sz. kir. bányaváros ezen erdei az 1879. évi XXXI. t. cz 17. §-a értelmében rendszeres gazdasági üzemterv szerint kezelendő községi erdőbirtokot képeznek.

A város ezen törvényes rendelkezésnek megfelelően a rendszeres gazdasági üzemterveket elkészítette, s azok a Nagyméltóságú földmivelés, ipar és kereskedelemügyi m. kir. ministerium 1888. évi 37,922. sz. és 1889. évi 70,904. számú rendeleteivel jóváhagyást is nyertek.

A város az erdőtörvény 21. §-ának megfelelően az erdőbirtok kezelésénél szakképzett erdőtiszteket és képesített erdővédi személyzetet alkalmaz.

Az erdőgazdaság könnyebb és belterjesebb vezetése és ebből kifolyólag nagyobb jövedelem elérése céljából a város 1885. évben a kezelő erdőszemélyzet szaporításával városi erdőhivatalt állított fel, az erdőtisztek hatáskörét és az erdővédek szolgálati szabályzatát megalkotta és azokat felsőbb jóváhagyás után életbe is léptette.

A város jelenleg két erdőtisztet, az erdőőri szolgálat teljesítése körül 6 erdővédet és a két anyagraktárban egy-egy raktár felügyelőt alkalmaz.

Az erdők fekvése, határai és kiterjedése.

A város birtokát képező erdők az éjszaki szélesség $48.^{\circ} 40'$ — $48.^{\circ} 55'$ és a keleti hosszúság $36.^{\circ} 40'$ — $36.^{\circ} 50'$ között Zólyomvármegyében Besztercebánya város határában (Besztercebánya) és a besztercebányai járás területén (Óhegy, Hermánd, Kordéháza, Récske, Pallós és Olmányfalva) községekben fekszenek,

Határai éjszokról Révay br. mosóczi és blatniczai uradalmi erdőbirtoka.

Nyugatról Kőrmöczbánya sz. kir. bányaváros erdőbirtoka, a badini m. kir. erdőgondnokság által kezelt kincsári erdők, Kordéháza és Récske község erdeje.

Délfelől: Radvány, Illésfalva és Felső-Micsinye községek.

Keletről: Sálfalva, Majorfalva, Élesd, Jakabfalva, Olmányfalva községek és Óhegyi m. kir. erdőgondnokság által kezelt kincstári erdőségek.

Az erdőbirtok határvonalai számozott határdombok, kőoszlopok és nyiladékok által meg vannak jelölve, és az erdőbirtok legnagyobb részén hegygerinceken nyulnak el. A város összes erdejének kiterjedése mivelési ágak szerint elkülönítve következő:

Folyó szám	Törvényhatóság	Községi határ	Üzem mód	T e r m é l e n y t e r t ü l e t										Terméketlen	Összes terület
				Erdőterület					Az erdőbirtokokhoz tartozó egyéb terület						
				erdősült	tisztás	Összesen	ház és kert	szántó-föld	rét	legelő	havasi térség	Összesen			
1	Beszterce-bánya	Hernánd	Száll-erdő	8435-14	11-61	8446-75	1-79	1-18	72-17	16-99	260-91	353-04	1-83	8301-62	
2	"	Olmányfalva	"	930-77	—	930-77	0-18	—	69-96	0-36	—	70-50	—	1001-27	
3	"	Óhegy	"	623-60	—	623-60	0-20	—	7-20	0-26	—	7-66	—	631-26	
4	"	Récske	"	203-23	50-19	253-42	—	—	40-17	—	—	40-17	—	293-59	
5	"	Kordéháza	"	599-89	—	599-89	—	—	—	—	—	—	—	599-89	
6	"	Pallós	"	671-34	15-15	686-49	—	2-07	28-50	3-34	—	33-91	—	720-40	
7	"	Beszterce-bánya	"	459-41	223-04	682-45	—	14-61	13-18	0-57	—	28-36	—	710-81	
	Összesen			11923-38	299-99	12223-37	2-17	17-86	231-18	21-52	260-91	533-64	1-83	12758-84	

1600 ül tértorgatn kataszteri holdakban

Az egész erdőbirtok két erdőgondnokságra és 6 védőkerületre oszlik, a védőkerületek átlagos nagysága 2034 hold.

Természeti viszonyok.

A városi erdőbirtok az alacsony Tátra név alatt ismeretes Garam és Vág folyók között vízválasztót képező zólyomi havasok elágazásain 400—1528 méternyi tengerszin fölötti magasságban terül el és miután a legmagasabb pontjai a fatenyészet határáig terjednek, magas hegységi jeleggel bír.

A tengerszine fölötti emelkedés tekintetében nevezetesebb pontok:

Szmrekovicza	1528 m.
Ptacsnik	1324 „
Szvresinik	1312 „
Veterno	1145 „
Kjar	880 „

A hegyoldalak lejtje nagyobb részét 20—45° között váltakozik.

Alapkőzet és feltalaj. A városi erdőbirtok alapkőzetét legnagyobb részét mészkő képezi, itt-ott előfordul azonban csekély kiterjedésben porphyr, trachyt, homokkő és agyagpala, a feltalaj homokos agyag, mely a völgyek alsó részén meglehetősen mély és televényes, felfelé azonban ezen televényréteg mindinkább kisebbedik, némely helyen magasabban fekvő és sovány talaju hegygerinczeken mohával fedett kőhalmazok és sziklák találhatók, mely sziklák sok helyütt hozzá férhetlen impozáns magasságu sziklafalazatokba tömörülve, szép látványt nyújtanak. Ezen sziklacsoportozatokban különösen a Tufna nevű völgyben,

kisebbszerű cseppkő barlangok is találhatóak, mely barlangok alját borító cseppkőréteg alatt őskori állatok csontmaradványai nagyobb mennyiségben találhatóak.

A talaj jóságára és termőképességének fokozására kedvező befolyást gyakorolnak a minden völgyben előforduló bő források- és az azok alkotta patakok, melyek az egész erdőbirtokot sűrűen behálózzák és helyenként magas sziklafalokról alázuhogva festői víz-eséseket alkotnak és kivétel nélkül mind a Hermánd és Bisztricza főpatakba ömlenek.

Nevezetesebb völgyei: a Bisztricza, Hermánd, Zalámána, Tufna, Csjerne, Hlboky jarok, Prasnicza, Rakitovo, nagy és kis Czenovo, Andrásova, Harmanesok és Laszkomer. Ezen völgyek vízbősége a városi erdőgazdaságra nézve kiváló nagy fontossággal bír, minthogy ez lehetővé teszi az összes erdőségben évenként előállított tűzifájának a völgyekben berendezett usztató csatornákon a Bisztricza patakba és ezen szabadon a Besztercebánya mellett fekvő gerebudvarba való olesó leusztatását. A tűzifausztatást a város már régen gyakorolja a mennyiben már 1816-ban tényleg usztatásra berendezett csatornái voltak.

A városi erdőbirtok bő vízforrásainak és az azokból keletkező Hermánd pataknak még azon fontos szerepe is van, hogy a városi erdőség belsejében fekvő Stadler Tófor kir. tanácsos és Hüttner család tulajdonát képező papirgyár gépei hajtásához szükséges vízi erőt is szolgáltat, mely gyár a patak vizét a tűzifausztatási időtartamon kívül egész éven át saját céljaira fordítja.

A papirgyár tevékenységét még nagyobb terjedelemben kifejteni és versenyképességét emelni kívánván, de az okból is, hogy a nyári száraz hónapokban és tavaszi tűzifa usztatás alkalmával rendelkezésre álló kisebb vízmennyiség folytán a gyár üzemében előidézni szokott zavarokat megszüntesse mult esztendőben egy új vízvezetékét létesített, mely az eddig használt vizierőt 200 lóerővel szaporítja, mi által a gyár nagyobb erővel és akadálytalanul működik és a papirgyártáshoz szükséges s eddig távolabbi helyekről drága pénzen szerzett őrlött rongy és faanyagot képes lesz ezentúl házilag olcsóbban előállithatni.

Az új vízvezeték szintén Hermánd patak vizét a papirgyártól egy kilométernyi távolságban nagyobb esés felhasználásával igénybe veszi és oly vízbőséggel és eséssel rendelkezik, hogy az egész gyártelepet nemcsak szükséges géphajtó erővel hanem elektromos világítással is ellátja. Ezen gyár felvirágzásán mostani tevékeny tulajdonosa ernyedetlenül fáradozik és minden lehetőet elkövet, hogy azt a magas színvonalon álló papirgyárak sorába emelhesse, és a már mindenütt ismert gyártmányait nagyobb tökélyvel és nagyobb mennyiségben előállithassa.

Említésre méltó e helyütt, hogy a város mult évben Laszkomer nevű erdőrészből vizforrásait felfogva egy új magasnyomású vízvezetékét létesített, mely az egész várost jó egészséges ivó vízzel ellátja.

Ezen új vízvezeték Beszterczebánya várostól északnyugati irányban Laszkomer nevű erdőrészből Chmelova mellék völgyében veszi eredetét, a források magassági fekvése 450—520 méter között van, távolságuk a várostól 5 kilométer.

A városi hatóságnak több éven át folytatott kutatásai és ezek alapján felvett pontos méretek a források által szolgáltatott 24 órás vízmennyiséget 2800m^3 -ben állapították meg, valamint azt és igazolták, hogy ezen vízmennyiség csak kivételesen és akkor is szűk korlátok között ingadozik, a mennyiben több évi mérés után konstatáltatott, hogy a legnagyobb vízmennyiség 3800 köbmétert és a legkisebb vízmennyiség 2500 köbmétert mint 24 órás szolgáltatást felmutatott, és hogy a víz hőfoka állandóan $6\frac{1}{2}$ R.^o maradt.

Ugyancsak a városi hatóságnak rendelkezésére álló vegyi és bakteriológiai vizsgálatok ezen források vizét kitűnőnek vallották, s miután $9\frac{1}{2}$ keménységi fokot mutatott, lágynak, tehát minden célra alkalmasnak jelezték. A források eredésük pontja körülbelül száz méterrel magasabban fekszik a város központján levő főter felett, mely kedvező körülmény a víz bevezetését gépek alkalmazása nélkül saját nyomása által teszi lehetővé és pedig kedvező nyomási viszonyok mellett a városi csőhálózatban.

Mindamellet, hogy a város ez időszerű napi vízszükséglete csak 1065 köbméter, tekintettel a város lakosságának megszorodására és ipar gyarapodására, az egész naponként szolgáltatható vízmennyiség az az 2800 köbméter víznek levezetése terveltetett és tényleg eszközöltetett.

Tekintve tehát azt, hogy oly mennyiségű víz áll a város rendelkezésére, hogy a legnagyobb előre látható vízfogyasztás esetén is a nyomás különbözetet szabályozni képes volna, víztartó medenczéire szükség nem volna, de a fent elősorolt okoknál fogva, más-

részt pedig azért, hogy a nagy tűzvész eshetőségével vízhiány be ne állhasson, Laszkómer utczában a posztógyártól északnak fekvő és a város tulajdonát képező telken egy 500 köbméter ürtartalommal bíró víztartó medencze építettetett.

A víz bevezetése a városi csőhálózatba közvetlenül úgy történt, hogy a víz a nélkül, hogy a medenczét igénybe venné, a városba levezettetik, és csakis a fogyasztást meghaladó vízmennyiség ömlik a medenczébe, melyet megtöltve illetve a meghatározott mennyiséget elérve, a túlömlő készüléken elvezettetik. A medencze víztükre 385 méter magasságu, az az 30 méterrel magasabban fekszik, mint a város ez időszereinti legmagasabb pontja.

A medencze portland cementből készült betonból építettetett, és mellette könnyen hozzáférhető vízhatlan előkamara alkalmaztatott, melyben a vízvezetékek, toló záruk és a szelepek vannak elhelyezve. A víz beömlésekor csak a beömlő helyen alkalmazott szelep nyílik meg, míg az elvezetett víz a másik szelepet nyitja meg.

Laszkómer nevű erdőrészben levő 12 forrásnak foglalása akként eszközöltetett, hogy a laza és törmelék föld egészen eltávolított és a forrás eredete egészen az altalajban levő sziklahasadékáig követve vízhatlan beboltozott és betonból készült kamarával ellátott, mely kamara küllevegőtől védve van és tisztíthatás céljából víztelenítő készülékkel el van látva. Valamennyi forrásaknából kifolyó víz egy közös aknában egyesül és ebből vascsőhálózatban a város minden irányába bevezettetik.

Ezen csőhálózat karmantyus vascsövekből áll, melyek 1½ méter mély árokban el vannak helyezve s kenderfonadék és ólommal vannak sűrítve. Az egész csőhálózat 15 toló zárral, 44 tűzcappal és 4 közkuttal fel van szerelve. A közkuttak dugattyus rendszerűek, önműködően zárodnak és ép úgy víztelenednek. A hálózat főcsövéből a víz ónozott ólomcsöveken minden ház telkére vezetetik, mely kisebb csövek a főcsövekkel csőbékóval össze vannak kötve.

Ezen új magasnyomású vízvezeték a Walser-féle czéggel megkötött szerződés alapján 50 év leteltével összes részeivel együtt a város tulajdonába megy át, még pedig minden kárpótlás nélkül. Ezen ötven éven belül Walser-féle cég maga fogja az évenként előzetes ¼ évi részletekben fizetendő vízdijakat beszedni.

A város jogában áll azonban a vízművet az üzembevételtől számított három éven belül 125,000 frt. 20 krnyi vételárban megváltani.

Uralkodó klíma. Az uralkodó klíma a városi erdőségben tengerszin fölötti magassági fekvésnél valamint az uralkodó átlagos hőmérséknél fogva mérsékeltnek mondható.

Az évi középhőmérsék 8·5 C°. Leghidegebb hónap január, legmelegebb július.

A telek a hegységben igen hosszúak és hódusak szoktak lenni, a hó igen későn olvad, miért is a tavasz későn áll be és rövid ideig tart, a rövid tavaszt mérsékelt nyár váltja fel követve a rendesen hosszú többé kevésbé esős ősz által. Ebből kifolyólag a késői fagyok a magasabb fekvésű hegység csemeteiben

nem igen tesznek kárt, kivéve a város szomszédságában fekvő Kopa és Urpin nevű erdőrészekben, a hol némely évben a növényzet a hamarabb beálló meleg időjárás következtében kora tavasszal kezd fejlődni, s a fejlődő sőt néha virágzásnak induló növényzetet a késői fagyok teljesen tönkreteszik.

Az uralkodó szélirány éjszaknyugati, mely leginkább veszélyezteti az állabokat, eddig azonban csak itt ott döntött ki egyes törzseket.

Hótörések előfordulnak olykor sűrű fiatalosokban de nagyobb mérvű károkat nem okoznak.

Előforduló fánemek. Az éghajlat és a talajneknek megfelelnek az állabokat alkotó fánemek is, u. m. a bükk, jegenyefenyő és luczfenyő, melyek részint elegyes részint elegenden állabokat képeznek.

A legalsóbb részeket a bükk foglalja el szórványos erdeifenyő egyedekkel és csoportokkal, a fölél emelkedik a lucz és jegenyefenyő részint elegyes részint elegenden állabokat képezve. Ezeken kívül az egész erdőségben szórványosan előfordul a vörösfenyő, kőris, szil, juhar, hárs, nyir, fűz, tölgy, mezgés éger, vörös berkenye és tiszafa. Tiszafa a felső hegység majdnem minden gerinczén található. A Szmreko-
vicza nevű havasi legelőn egy pár cserje gyalogfenyő is van.

A cserjék közül a fekete és vörösbodza, mogyoró, galagonya, som, tövisbenge, és az erdei gyomok közül: a málna, szeder, fekete és vörös áfonya, füzike (epilobium) található, melyek különösen a tarvágásokat sűrűen lepik el. (Ritkább növények: Ranunculus montanus, Delphinium elatum, Dianthus alpinus, Bry-

onia dioica, Adenostyles albifrons, Gentiana asclepiadea, Primula minima, Pimpinella rubra, Pinguicula vulgaris, Soldanella montana, Orchis incarnata és Tofieldia calyculata.)

A főfanemek a következő arány szerint oszlanak meg: Bükk 53%, jegenyefenyő 23%, luczfenyő 18%, és erdei fenyő 0.6%.

Ebből láthatni, hogy az uralkodó fanemek közül leginkább a bükk van elterjedve, mely itt a legmosztohább talajviszonyokkal is megküzdve a tenger színe fölött 1500 méternyi magasságra is felemelkedik, és cserjenemű alacsony törzsű csoportokat képez, elegyítve törpe földig ágas luczfenyőkkel.

A jegenyefenyő 1300 méternyi tengerszín fölötti magasáig emelkedik, a hol a luczfenyő, bükk, juhar, kőris és szilfával társulva, elegyes állabokat alkot.

Tisztább ellegyetlen jegenyefenyő állabok csakis az uralkodó zord szelek elől védett völgyekben található.

A növekvés általánoságban véve a magasabb fekvésű helyeken gyöngének mondható, mit különösen a gyöngé hosznövekvéssel bíró, földig ágas zuzmóval és mohával borított törzsekből álló állabokban lehet észlelni, lefelé haladva a növekvés javul, sőt némely helyeken jónak is mondható, mert itt a jegenyefenyő és luczfenyő szép magassági és vastagsági növekvéssel bír.

A városi erdők tenyésztési és növekvési viszonyai a szomszédos kincstári erdők viszonyaival teljesen megegyeznek, azért az ezekre felállított termési táblák ezen birtokra is alkalmaztattak.

Jogi viszonyok.

a) **Az erdőbirtokkal összekötött jogok.**

Az erdőbirtokkal az ezen területre vonatkozó vadászati, halászati és uthasználati jogok össze vannak kötve. Az erdőbirtokhoz tartozik továbbá a vízjog is az egész birtok területén. A vízjogot Besztercebánya város az 1879. évi XXXI. t. cz. és 1885. évi XXIII. t. cz. értelmében gyakorolja.

A vadászati jog az egész városi erdőbirtokon jelenleg Herritz Rezsőnek van 6 évre bérbe adva. A halászati jog a városi erdőbirtokot minden irányban keresztülszelő friss hegyi patakokban a pisztrángállomány megkimélése és szaporítása céljából ez idő szerint nem gyakoroltatik, sőt a város és Krappe Nándor haltenyészdéje közt létrejött megállapodás alapján ezen haltenyészdéből évenként kapni szokott $\frac{1}{2}$ éves pisztrángállomány tenyésztés céljából az erdőség friss hegyi patakaiba beeresztetik.

b) **Az erdőbirtokra nehezedő terhek.**

Az urbéri viszonyból származó szolgálmányok a birtokot nem terhelik, miután a birtokrendezés már mindenütt keresztül vittetett, kivéven a Hermánd község határában fekvő erdőbirtokon, a hol a város állandó telepítvényes erdőmunkásai számára évenként körülbelül 1500 ürm. száraz galyfát és feküfát, és házaik javításához bizonyos mennyiségű épületifát kiadni, ugy szintén a marháik tartásához szükségelt rétmiveletést és legeltetést az arra kijelölt helyeken megengedni köteles.

Természetbeni járandóságok következő mennyiségben lesznek jelenleg kiszolgáltatva:

Tüzifa.

1. Városi főerdész	50	ürm.	keményhasáb
2. „ erdész	50	„	„
3. 6 erdővéd egyenkint 30 ürm.	180	„	„
4. 1 raktárőr	30	„	„
5. a városi erdei munkások telepén alkalmazott tanító saját és iskola szükségletére	56	„	„

Összesen 366 ürm. kemény tűzifa

A városi erdőbirtokon alkalmazott erdőtiszték és altiszték részére az erdőségben található kaszálókból 48 k. holdnyi terület rétilletményképen van kihasítva.

A városi erdők évi adója és pedig:

1. Állami adó	1972	frt.	21	kr.
2. Ált. jöv. pótladó	595	„	21	„
3. Uti adó	157	„	77	„
4. Megyei pótlék	49	„	31	„
5. községi pótlék	341	„	73	„

Összesen 3116 frt. 23 kr.

Gazdasági viszonyok.

(Általános rész.)

A város birtokát képező erdők a mult időkben minden gazdasági rendszer nélkül kezeltettek, egyes erdőrészekben a helyi szükségletek kielégítésére csak is azon állabok használtattak ki, a melyek értékes fát szolgáltattak, és a melyekből a fakihordás könnyű és olcsó volt, a mint az egyes erdőrészekben különösen a magasabban fekvő helyeken most is észrevehető, hogy a völgy elején könnyen hozzáférhető helyeken 20—30 éves fiatal állabok találtak, míg a magasabb

hegygerinczeken, hol a hozzáférhetés nehezebb, kisebb nagyobb csoportokban szép növésű 100—150 éves lucz, jegenye és vörös fenyő állabok állanak, mely visszamaradt állabok az alattuk elterülő fiatalosok által egészen el vannak zárva, úgy hogy kihasználásuk illetve kiszállításuk csak igen nagy kárral és költséggel járna. A közelfekvő és könnyen hozzáférhető helyeken is az erdő kihasználása multban primitiv módon és tekintet nélkül a felújításra korlátlanul gyakoroltatott, a mennyiben egyes szép és értékes törzsek ki lettek szedve, a kisebb értéküekből azonban, ha a hozzáférhetőség megengedte, vagy tűzifát állítottak elő vagy pedig szenet égettek, vagy pedig szállító utak hiányában azokat egészen önsorsukra bízták.

Ha ezen rendetlen kihasználási módhoz és az erdő felújítása és ápolása körül tett mulasztásokhoz még a mult években gyakorolt legeltetést is hozzávesszük, mely egészen az 1885-ben keresztülvitt tagosításig az egész városi erdőségben korlátlanul gyakoroltatott, az egész erdőbirtok jelen gazdasági állapota nem mondható épen a legjobbnak, mert az állabok különböző koruak és hiányos zárlatuak és különösen a magasabb korosztályokban hiányok mutatkoznak, és mert továbbá 10—20 éves utánpótlást igénylő fiatalosok a rendesnél sokkal nagyobb kiterjedésben fordulnak elő, melyeknek utánpótlása nagy akadályokkal és költséggel jár, a mennyiben ezen fiatalosok hézagos helyein a kecskefűz- mogyoró és nyirfa nagy mennyiségben elszaporodott.

Ezen szabályellenes állapotok megszüntetése céljából a városi erdőbirtok a gazdaság céljának és

a szállítási és értékesítési viszonyoknak megfelelőleg két üzemosztályra (A és B) osztatott fel:

I. A) Üzemosztály, mely a tulajdonképeni rendszeres gazdaságban kezelt erdőtestet képezi 11,463.₃₁ hold erdőterülettel és az erdőhöz tartozó 533.₆₄ hold egyéb területtel bir. Ezen üzemosztály Zólyom vármegyében, a városi kerületben (Beszterczebányán) és a beszterczebányai járás kerületében (Óhegy, Hermánd, Kordéháza, Récske, Pallós, Olmányfalva) községekben fekszik.

II. B) Üzemosztály 760.₆₈ hold erdőterülettel bir.

Ezen üzemosztály az A) üzemosztályba sorozott és rendszeres gazdaságban kezelt összes városi erdőségben elszórva részint a fatenyészet felső határán a nagyméltóságú földmivelés- ipar- és kereskedelem-ügyi m. kir. ministeriumnak 1883. évi 28,487. számú rendelete szerint megfelelő szélességben, részint pedig a természeti viszonyok által megkövetelt helyeken, véderdőt alkot.

A) Üzemosztály.

A rendszeres gazdaságban kezelt városi erdőség ugy területi viszonyainál, valamint azon körülmény-nél fogva, hogy völgyei mind Beszterczebánya városa felé vezető kiszállítási iránnyal birnak, egy gazdasági egészet képező üzemosztályt alkot.

Az 1886. és 1887. évben keresztülvitt erdőrendezés alkalmával szerkesztett gazdasági üzemterv adatai következők:

a) **Az erdőgazdaság által megoldandó feladatok és elérendő czélok.**

Mint hogy a gazdasági üzemtervek főkelléke az erdők jó karban tartása és a használatok tartamos-

ságának biztosítása, s minthogy továbbá a városi erdőbirtok állabjai fekvésüknél és értékesítési viszonyaiknál fogva belterjes gazdálkodásra és tartamos kihasználásra alkalmasak, a kihasználás a tartamosság követelményeinek megfelelőleg akként lett szabályozva, hogy minden évben csak az egy évi hozamterület használtassék ki, mely ezután a törvényszabta időben ismét felujtandó.

Ennek megfelelőleg az erdőtalaj termőképességének fentartása és fokozása mellett a lehető legnagyobb és oly választékú fatömegek előállítása tüzetett ki czélul, melyek a fenforgó természeti és gazdasági viszonyok mellett az állandó értékesítés igényeinek leginkább megfelelnek és a legnagyobb jövedelmet biztosítják.

Ennek megfelelőleg a gazdaság főleg tűlevelű épület és műszerfa termelésére rendeztetett be.

b) **Fanemek üzem mód.**

Főfanemekül a lucz és jegenyefenyő választatott, melyek lehetőleg elegyes állabokban tenyésztetnek. A bükk mint kevésbé jól értékesíthető csak a neki megfelelő termőhelyen lesz fentartva a tűzifa szükséglet kielégítésére. A lucz és jegenyefenyő mellett a vörös, erdei és fekete fenyő tenyésztésére is gond fordítatik a nekik megfelelő termőhelyeken; a bükk, vörös, erdei és fekete fenyőre mintegy 20% vehető számításba. Általános szabályul szolgál, hogy a fennmaradó 80%-nyi területnek 0·6-része a luczra, 0·4-része pedig a jegenyefenyőre essék. Ezeken kívül közbeelegyítve tenyésztetnek más értékesebb fanemek is, pl. kőris, juhar és szil.

Az alkalmazandó üzemmód a szálerdőüzem. A kihasználás általánosságban tárvágás útján eszközöltetik, csak csekély terület van fenntartva szállalásra.

c) **A forda tartamának meghatározása.**

Tekintve azt, hogy a kisebb mennyiségű tűzifán kívül, leginkább kereskedelmi célokra azaz fűrészlapokra és épületfára alkalmas törzsek nevelése céloztatik, a forda 100 évre lett megállapítva.

d) **A felújítási mód.**

A felújítási módra nézve a gazdasági üzemterv a következő határozatokat foglalja magában: a felújítás jövőre, kivéve egyes kövecses és kögörgeteges helyeket, melyeken a vetés jobb sikert ígér, mindennütt kizárólag ültetés útján eszközözendő.

Az ültetés rendszeren 2—3 éves csemetékkel eszközöltessék, és csak kivételképen volnának korosabb s egyuttal erősebb csemeték alkalmazandók, hol vagy utánjavítást eszközölve az ültetendő csemetéket a fű és gyom, valamint a már előre haladottabb szomszéd egyedek nyomása alul kell mielőbb kiszabadítani, vagy hol a magasabb fekvésű helyek zord időjárása ellen kell küzdeni.

Az ültetéshez szükséges anyag a már létező és a szükséghez mérten még létesítendő állandó csemetekertekben nevelendő, hol a lucz és jegenyefenyő mellett a szükséges vörös, erdei és fekete fenyő nevelésére is kellő gond fordítandó. Megjegyzendő, hogy a fiatal korában kényes jegenyefenyő nevelésére oldalárnyékolással bíró védettebb helyen fekvő csemetekertek választandók. A vágások közvetlenül a tűzifa kitakarítása után erdősitendők be, még mi-

előtt a fű és gyom uralomra kerülne. A felújítási műveletek pedig a legkedvezőbb idő felhasználásával, akár tavasszal, akár ősszel eszközölhetők.

A bükk állatok felújítása ellenben természetes uton történik, a hol azonban nem sikerülne, a fent említett fanemekkel kell a területet mesterségesen beültetni.

A város a fent elősorolt és a felújítási módra nézve követendő határozatokat csakhamar magáévá tette és az erdőgazdasági üzemterv jóváhagyásának idejétől kezdve a részletes felújítási terv szerint előirt területek erdősitésére évenként 1200 frotot áldoz, nem kimélve költséget és leküzdvé az erdősitésekkel járó akadályokat biztos léptekkel halad a kitűzött cél felé.

Az erdősitési munkálatok fogantatásánál azonban jelenleg az előirt eljárástól némileg el kell térni, a mennyiben tekintettel a különböző fanemek elgyítésére a jegenyefenyőnek mesterséges uton való felújítása ez idő szerint nem szükséges, mert a letarolt vágás területeken a jegenyefenyő és bükk, elszórva kőris, szil és juhar önvetényülés útján oly mennyiségben jelennek meg, hogy némely helyen a jegenyefenyő a megkivántató elegyarányt is túlhaladva a vágásterületnek legnagyobb részét foglalja el; főszűly tehát a lucz, vörös, erdei és feketefenyő mesterséges uton való felújítására van fektetve.

A részletes felújítási terv szerint 1888—1897. évig vagyis az első fél fordaszakban felújítandó 2333·26 hold területből az utolsó hat év lefolyása alatt azaz 1888—1894. évig 1401·70 hold részint folyó vágásterület, részint a régi elhanyagolt vágás-

területeken levő hiányos zárlatu fiatalosok és tisztások be lettek erdősítve. Ezen területek beerdősítésére összesen 3.104,575 drb. lucz, vörös, erdei és fekete-fenyő csemete használtatott fel. Fanem szerint kitüntetve 2.760,520 drb. lucz, 219,186 drb. erdei fenyő, 89,667 drb. fekete fenyő és 35,202 drb. vörös fenyő, vagy pedig terület szerint kimutatva 1246·20 hold luczfenyővel, 99·10 hold erdeifenyővel, 40·50 hold fekete fenyővel és 15·90 hold vörös fenyővel lett beerdősítve.

Hogy a fenti adatok szerint egy holdra átlagosan csak 2214 drb. csemete esett, azt azon szerencsés körülménynek lehet köszönni, hogy minden vágás-területen, mint már említve volt, önvetyenyülés útján létrejött jegenyefenyő és bükk előserdény a megkívántató elegyarányban, és elszórva juhar, kőris és szil találtak.

Soron kívül be lett erdősítve 55 hold erdei kaszálló is, és ha ezen területhez a *B*) üzemosztályhoz tartozó véderdőben 30 hold tisztás területnek beülte-tését, és a részletes felújítási terv szerint az *A*) üzemosztályban beerdősített területeket is hozzá vesszük, az utolsó hat évben a város erdőbirtokán összesen 1486·70 hold terület lett beerdősítve.

Egy holdnak átlagos erdősítési költsége 3 frt. 33 kr.

Ezen erdősítések, kivéve az utolsó két évben foganatosítottakat általánoságban véve sikerülteknek és jóknak mondhatók.

Figyelembe vételt érdemel különösen a Vartovka nevű, Beszterczebánya város közelében fekvő (VIII. vágássorozat 37 tag és 5 osztag) 145·28 hold kopár területnek beerdősítése. Ezen mészkövecses, száraz,

borókával benőtt és semmi hasznot nem hozó területnek beerdősítése utóbbi esztendőekben legnagyobb eréllyel fogatosított.

Beerdősítésére nézve több ízben próbaültetések eszközöltettek, a mennyiben a legrosszabb termőhelyen erdei és feketefenyővel való ültetés vagy vetés, jobb termőhelyen azonban luczfenyővel való ültetés alkalmaztatott, tétettek azonban kísérletek különböző lombfanemekkel is, sőt a talaj megkötése céljából némely helyen különböző cserje és boróka magvetés is alkalmaztatott. Ezen hosszas és fáradságos munkának meg is van sikere, a mennyiben jelenleg ezen kopár és száraz, meszes talaju területnek termékenyebb helyein 3—16 éves luczfenyő, szárazabb mészkövecses helyein pedig erdei és fekete fenyő fácskák diszlenek és meglehetősen jó növekvésnek örvendenek; bár 5 vagy 6-szor lett ismételve az ültetés, a zárlat helyenként még most is hiányos, de ezen hiány is egy vagy két évi utóültetéssel ki lesz pótolva. Ugyanezen vágásozogatban 1892. évben eszközölt és jól sikerült tölgy-makkvetés is látható.

Az évi ültetésekhez szükséges csemetemennyiség az e célra berendezett 7 városi csemetekertben neveltetik melyek közül;

a Kopa nevű erdőrészben levő	247	□-öl	kiterjedésü
Laszkomer	280	”	”
Hlboka	279	”	”
Královszka pila	200	”	”
Sztrelnicza	209	”	”
Kordéháza község mellett	84	”	”
Hermánd	618	”	”

a hét pedig együttvéve 1·317 k. hold

terjedelmü. Ezekben az üzemterv alapján évenként felújítandó 233-32 hold területnek mesterséges felújításához valamint az előbbi években foganatosított ültetések utánpótlásához évenként mintegy 800,000—1.000,000 drb. lucz, vörös, erdei és feketefenyő 2—3 éves csemete termeltetik, fölösleges csemetemennyiség azonban minden évben szomszédos birtokosok rendelkezésére bocsájtatik s városi terek és kertek befásításához felhasználtatik.

A felújítási műveletek a legkedvezőbb idő felhasználásával tavasszal vagy ősszel foganatosítottatnak, és mivel a folyó vágások a második vagy harmadik évben gyommal és buja fűvel dúsan el vannak lepve, minden vágásterület rendszerint a tűzifa kitakarítása után azonnal az első vagy második évben felújítottatik.

Az erdősítési műveletekhez szükséges munkaerőt a város a szomszéd Liptó megyéből szerzi be 25—40 krnyi napi bér mellett.

e) A terület gazdasági beosztása,

A rendszeres gazdaságban kezelt A) üzemosztály tekintettel az évi vágásterületeknek az itteni viszonyoknak leginkább megfelelő nagyságára és különösen a természetes határok betarthatására 8 vágássorozatra lett felosztva.

Minden vágássorozat a felvett 100 éves fordának megfelelőleg 5—5 tagra osztatott fel. A tagok határait mindenütt természetes vonalak, völgyek és gerinczek képezik, csakis a 36 és 37 tag rézbeni határául mesterséges, lehetőleg egyenes nyiladék vágattatott.

A gazdasági beosztás állandó megjelölése céljából az A) üzemosztály határa a fák erős meghaj-

kolása és czölöpök beverése által lett a természetben kijelölve. Ugyancsak ily módon lett állandosítva a vágássorozatok és tagok közötti határ is.

A czölöpök *A*), *B*) stb. betűkkel el vannak látva és a térképeken is kitüntetve. Az osztagok megjelölése is a fák erős meghajkolása által eszközöltetett.

f) **A szabályos erdőállapot kimutatása.**

A szabályos állapot elérése céljából az egyes vágássorozatokban kihasználandó és egyenlő termőképességre átszámított területek úgy soroztattak az egyes fordaszakokba, hogy lehetőleg a legkorosabb és koros állabok kerüljenek kihasználás alá, úgy, hogy a városra nézve a lehetőleg legnagyobb jövedelem elérésék és az erdőrendészeti utasítások is betartassanak.

Az egyes korosztályok által elfoglalt, és a szabályos állapotban elfoglalandó területeket a következő táblázat mutatja.

1851

1866

I.		II.		III.		IV.		V.	
k o r o s z t á l y									
81—100 éves		61—80 éves		41—60 éves		21—40 éves		1—20 éves	
t e r ü l e t									
v.	I t. m.	v.	I t. m.	v.	I t. m.	v.	I t. m.	v.	I t. m.
k a t a s z t r á l i s h o l d									
2198-62	1942-36	3352-54	2797-57	1423-56	1132-24	1387-52	1149-17	2917-48	2450-66
2218-54	1921-65	2267-83	1921-65	2309-66	1921-65	2339-13	1921-66	2328-15	1921-63
—	20-71	1084-71	875-92	—	—	—	—	589-33	529-03
19-92	—	—	—	886-10	789-41	951-61	772-49	—	—
Jelen állapotban		Szabályos állapotban		több		kevesebb		Van tehát	
				jelenleg					

g) **Hozamszabályozás.**

A hozamszabályozás térszakozás még pedig egyenlő termőképességre átszámított terület alapján eszközöltetett; még pedig úgy, hogy az egész üzemosztály hozamterülete meg lett határozva, mely az egyes fordaszakokra egyenlően osztatott fel. A VI. és VIII-ik vágássorozat hozamterületei úgy lettek egymással kiegyenlítve, hogy a VI. vágássorozatban az első három fordaszakban az egész területnek $\frac{2}{3}$ a, a VIII. vágássorozatban a terület $\frac{1}{3}$ -a kerül kihasználás alá, és pedig azért, mert a VI. vágássorozat állabjai korosak s így ezeknek az egész fordán át való fentartása a városra nézve ugy anyagi, mint pénzügyi tekintetben igen hátrányos volna, indokolt ennél fogva azon eljárás, hogy ezen állabok mielőbb kihasználtassanak, valamint az is, hogy a VIII. vágássorozat fiatal állabjai később kerüljenek kihasználás alá.

h) **Főhasználat.**

Az egész fordára tervezett és egész fordaszakonként kitüntetett főhasználatokat a következő táblázat mutatja:

Hozam	I. 1888—1907		II. 1908—1927		III. 1928—1947		IV. 1948—1967		V. 1968—1987						
	f o r d a s z a k														
	v.	I. t. h. átsz.	fahozam	v.	I. t. h. átsz.	fahozam	v.	I. t. h. átsz.	fahozam	v.	I. t. h. átsz.				
		terület			terület			terület			terület	terület			
k. hold	k. hold	m ³	k. hold	k. hold	m ³	k. hold	k. hold	m ³	k. hold	k. hold					
Fordaszaki hozam	2223·32	1921·65	5338·76	2261·00	1921·65	6439·30	2306·20	1921·65	6630·79	2323·18	1921·66	7604·46	2271·09	1921·63	9607·33
Évi hozam	—	—	26693·8	—	—	32196·5	—	—	33153·95	—	—	38022·3	—	—	48036·65

Az első fordaszak I. felére tervezett főhasználatok alábbi táblázatból kivehetők:

Kihasználandó			Becsült fahozam				Összes fahozam
vágás sorozatból	Terület		Jegenyefenyő	Luczfenyő	Bükk	Erdeifenyő	
	valódi	I. t. h. ozt. átszámított					
kat. hold			tömör köbméter				m ³
Első fél fordaszak 1888—1897.							
I.	175·44	168·65	16483	—	25751	—	42234
II.	179·44	148·76	17170	478	14626	—	32274
III.	165·61	144·60	2132	—	33131	—	35263
IV.	197·86	189·70	27166	17943	20049	—	65158
V.	111·77	99·16	28957	—	1289	—	30246
VI.	127·53	96·67	33477	1432	2897	—	37806
VII.	113·20	82·30	—	—	13697	—	13697
VIII.	34·18	31·01	—	1812	2769	1538	6119
Összes	1105·03	960·85	125385	21665	114209	1538	262797

vagyis átlagos évi vágásterület 110·50 hold

átlagos évi fahozam 26280 m³

i) **Előhasználatok.**

A legközelebbi félfordaszakban tervezett és a részletes tarlasztási tervben részletezett előhasználatok a következő táblázatban vannak összefoglalva:

Kihasználándó			Jegyzet
Vágás-sorozat	Terület	Fatömeg	
	k. hold	m ³	
első félfordaszak 1888—1897			
I.	193·76	1278	
II.	387·84	961	
III.	273·44	2173	
IV.	81·44	163	
VII.	41·44	83	
VIII.	92·32	831	
Összes	1070·24	5489	

Évenként kihasználándó fatömeg 549 m³

Mellékhasználatok a városi erdőtermények értékesítése és jövedelmezésénél az alábbi fejezetekben lesznek röviden elősorolva.

B) Üzemosztály.

(Véderdő.)

A véderdők általános leírása.

A város tulajdonát képező és B) üzemosztályba sorozott véderdők terjedelme 760·68 k. hold, melynek határai mesterségesen kivágott nyiladékok és jelző czölöpök által vannak állandosítva.

Ezen véderdők egy része az A) üzemosztály I. vágássorozatában a Bisztricze nevű völgy háttérében, és a III. vágássorozatba eső Ptácsnik nevű hegygerincz hosszában 800—1528 méternyi tengerszinfölötti magosságban terül el, és úgy magas fekvésénél, valamint az uralkodó zord éghajlati viszonyoknál fogva, a fatenyészet felső határán fekvő havasi véderdőövet képezi.

Az A) üzemosztály I. II. III. IV. és VIII-ik vá-
gássorozatában fekvő többi véderdőrészetek felette
meredek, sziklás, kőgörgeteges sekély talajjal birnak
és nem annyira magas fekvésük, mint inkább a
kedvezőtlen terep és talaj viszonyoknál fogva és azért
jelöltettek ki véderdőknek, hogy az alattok fekvő utat
és patakot a leomló kőgörgeteg ellen és az általuk
elfoglalt talajt az elpusztulástól megvédjék.

A véderdők terep és talaj viszonyai általában
véve rosszaknak mondhatók, a mennyiben a talaj
mohával benőtt kőtuskókkal van borítva és csak he-
lyenként vannak megtelepülésre alkalmas területrészek,
még ellenben a havasi véderdők agyagos televénysze-
gény talajon még meglehetősen zárolt erdőket ké-
peznek.

A hegyoldalak lejtje ezen véderdőkben 25—45°
között váltakozik.

Az uralkodó fajok következő arányban for-
dulnak elő:

Bükk 75%, jegenyefenyő és lucz 25%, elegyítve
juharral, mely fajok közt a városhoz közelfekvő
erdőségben tölgy, erdei és vörös fenyő, Alsó-Hermánd
mellett a magasabb fekvésű hegygerinczeken tiszafa
is nagy mennyiségben található.

Az állabok kora 1—100 és több éves, mindazon-
által a korosabb 60—100 éves állabok tulnyomó rész-
ben találatnak és az egész véderdő területnek több
mint 0·9 tizedrészét foglalják el.

Az állabok zárata igen hiányos és átlagosan
véve alig 0·4, mi leginkább arra enged következtetni,
hogy ezen véderdőterületek hozzáférhető részei régi
időkben korlátlan legeltetésnek voltak kitéve.

Fatömegnövekvés igen gyöngének mondható, a mennyiben a fatenyészet határa alatt levő állabokban 80 éves bükk alig 20 cm. vastagsággal és 5 méter magassággal bír és a földig ágas fák mohával és zuzmóval vannak ellepve.

A véderdők legnagyobb részében a kihasználás még a legrégebb időkben sem eszközöltetett, mert a fa a költséges szállítás miatt a fogyasztásra nézve itt már nem bír értékkel.

Ezen rövid leírásból látható, hogy a véderdőt képező állaboknál rendszeres száraló üzemet általánosságban alkalmazni nem lehet, a mennyiben a kihasználás a véderdők legnagyobb részében csak az elhalt törzsek kiszedésére terjedhet, sőt némely legmeredekebb fekvésű véderdőrészleteknél még ez a korlátolt használat sem vihető keresztül; s így az összes véderdőterületnek csakis egy harmadrészét lehetne rendszeres száraló üzemből kezelni, de mivel ezen használható állabok zárata jelenleg 0·2—0·3, a kiszállalást illetve a szállalást szabályozó rendszeres üzemet csak akkor lehet megállapítani, ha a zárlat legalább is 0·5-re emelkedik és mindaddig, míg ezen zárlat elérve nincsen, a használatnak szünetelnie kell. Ennek elérésére jelenleg a legszigorúbb intézkedések megvannak téve, a mennyiben ezen véderdő területek teljes nyugalomnak vannak átadva, és a talaj valamint a felújításra kártékony legeltetés, a véderdőterületekről egészen ki van zárva.

Hozzáférhető helyeken, a hol a természetes felújítás nem sikerült, mesterséges felújítások is alkalmaztatnak.

A véderdő üzemosztályra vonatkozó 70904/1890. szám alatt jóváhagyott üzemterv adatai a következők:

A tenyésztendő fanemek és alkalmazandó üzemmód.

Főfanemekül ezen véderdőtestben az eddig meglevő fanemek választandók; kopár területek beerdősítésére jó sikerrel lehet vörösfenyő és erdei fenyőt alkalmazni, mely fanemek jelenleg is a véderdőt képező állabokban elszórva találatnak, és ezen mondhatni silány talajon kielégítő növekvést mutatnak.

Az alkalmazandó üzemmód szálerdőüzem, s mint-hogy ezen üzemosztály amúgy véderdőjlegű, az egyes osztagokban levő fakészletnek csak fele része lesz kihasználendő.

A kihasználás jövőben csak egyes törzsek kiszedésére fog szoritkozni.

Fordatartam. Tekintve azt, hogy ezen üzemosztályban levő véderdőterületek szállalás alá vehető része, részint hozzáférhetlenség, részint az igen költséges szállítás miatt csakis a szomszédos A) üzemosztálybeli osztagokkal jöhet kihasználás alá; a forda mint az A) üzemosztálynál 100 évre van megállapítva.

Felújítási módok. A felújítás a véderdőt képező osztagok legnagyobb részében természetesen uton fog eszközölni, annál is inkább, hogy a bükkállaboknál, melyek tulnyomó mennyiségben vannak képviselve, csakis ezen felújítási móddal lehet célzt érni, a hol ezen felújítási módot alkalmazni nem lehet különösen az igen hiányos zárlatú állaboknál és kopár területeknél, ott mesterséges felújítást is kell alkalmazni.

Kopár, kőgörgeteges helyeken vetéssel jobb sikert lehet biztosítani mint ültetéssel.

A terület gazdasági beosztása. Minthogy a véderdőt képező állabok A) üzemosztály vágássorozataiban el-

szórva találatnak és természetüknél fogva rendszeres erdőgazdaságra nem alkalmasak, sem vágássorozatokra sem tagokra nincsenek felosztva.

A beosztás egyszerűen osztagozással megejtetett és minden egyes osztág határa kivágott nyiladékkal, meghajkolt fákkal megjelölve és egy jelző oszloppal van ellátva, mely oszlopra az osztág száma van bevésvé.

Hozamszabályozás. Tekintve azt, hogy a véderdőterületek kiszállalás alá vehető részén az állabok hiányos zárлата az I-ső fordaszak lefolyása alatt 0·5-re fog emelkedni, a kiszállalás illetve a kiszállalt fának igen költséges szállítása jövőben csakis tömeges kihasználás mellett lesz eszközölhető, és minden egyes osztág csakis az alatta levő A) üzemosztálybeli osztaggal fog kihasználtathatni, mert a szállításhoz szükséges erdei utak és vízi csuszorák előállításai költsége csakis a szomszédos A) üzemosztálybeli osztágok tömeges kihasználása alkalmával fog fedeztetetni

Tekintettel tehát A) üzemosztály kihasználási sorrendjére, minden egyes osztág az általános üzemterv ugyanazon fordaszakába soroltatott, melybe a szomszédos A) üzemosztálybeli osztág kihasználása elő van írva.

Minthogy tehát a fentt elősoroltaknál fogva ezen üzemosztályban a kihasználás addig fog szünetelni, míg az állabok általános zárлата 0·5-re nem emelkedik, ennél fogva a legközelebbi félfordaszakban semmi nemű főhasználatok, előhasználatok és mellékhasználatok nem terveztetnek. Hogy azonban ezen zárлат eléressék az első félfordaszakban 1889—1898. évig összesen 129·84 k. hold hiányos területnek mestersé-

ges úton való felujtása előíratott, vagyis az első félfordaszak tartama alatt évenként 12·98 k. hold területet kell mesterséges úton felujtani. Ezen előírásnak és törvényes rendelkezésnek megfelelően a város az egész véderdőterületet szükséges tilalmi táblákkal el látva legnagyobb nyugalomba helyezte és az évenként mesterséges úton felujtandó területeket sor szerint előveszi és azokat előírás szerint erdősíti.

Ezen üzemosztályok rövid leírása után megemlítettő még, hogy a főhasználatok, mellékhasználatok és felujtások évi eredményei osztág és évfolyam szerint, ugyszinte az erdőbirtok belső és külső viszonyaiban előforduló változások is minden évben az üzennyilvántartási könyvbe pontosan bevezettetnek.

A fakelendőségi és értékesítési viszonyok a jövedelmezőség, a munkaerő és szállítási eszközök, valamint az erdőkezelési viszonyok az alábbi fejezetekben lesznek röviden tárgyalva.

Értékesítés és jövedelmezés.

Főhasználat. Mielőtt a használatok értékesítésére és jövedelmezésére áttérnénk, a kihasználások mikénti fogantatosítására nézve általánosságban véve röviden megemlítettő, hogy a kijelölt vágásokban első évben a területen található fűrészrönkönek való szálfá, épületi és szerszámfa, a következő évben ezek után visszamaradt tűzifa taroló vágás utján használtatik ki. Itt megjegyzendő, hogy a szokás szerint nyáron vágott törzsek a fenyőszű elszaporodásának meggátolása céljából azonnal döntés után egész felületükön lehántatnak.

Az épület és haszonfa kihasználása, tekintettel ezen választékoknak a tűzifaénál sokkal nagyobb értékére s így nagyobb jövedelmezőségére, a legszigorúbb belterjesség elvei szerint eszközöltetik.

Az A) üzemosztályban részletes tarlasztási terv szerint évenként kihasználendő 110·50 hold területnek 26 280 m³-re megbecsült fahozama az első félfordaszakban azaz 1888—1894. éveig tényleg kihasznált vágásterületeken elért eredmények évi átlagának felel meg, a mennyiben a megbecsült évi fahozam 10%-nyi apadék levonásával a valóságban évenként kihasznált 24,000 m³ fatömeggel összehasonlítva, csekély eltérést mutat fel.

Ezen évenként kihasznált 24,000 m³ fatömegből 70% tűzifára, 19% fűrészrönköre és 11% épület és szerszámfára esik, vagyis fatömeg szerint kimutatva évenként átlagosan 16,800 m³ kemény és lágyszűzifa 4560 m³ fűrészrönkönek való szálfá és 2640 m³ épület és szerszámfa termeltetik és értékesítettik.

Első sorban tehát a fűrészüzemről lesz szó, mely a város egyik fő jövedelmi forrását képezi. Az évenként termelt 4560 m³ fűrészrönkö feldolgozása és értékesítése céljából a város 1876. évben Alsó-Hermádon egy 24 lóerejű 38" keretű vízi műfűrészst állított fel, melyen a fűrészrönkö félgyártmánynyá feldolgoztatván, a szelvényárú részint a városi lakosok szükségletének fődözése céljából a városban felállított raktárba szállittatik és ott darabszám szerint eladatik, részint nagyobb mennyiségű megrendeléseknél egyes vevőknek előleges befizetés mellett kint a hermándi fűrészraktárban kiszolgáltatik.

Ezen fűrész átlagosan évenként 4000 m³ fűrészrönköt dolgoz fel. A munkaidő 12 óráig tart, éjjel a fűrész nem dolgozik.

A fűrész csak egy kerettel dolgozik, és ezen részint fából részint vasból összeállított fűrészkeretnél, két, sineken mozgó tönkszekér van alkalmazva, melyek egyike a rönköt a kerethez vezeti, másika a kész fűrészárút a kerettől továbbítja. Az előtolást rovatkolt hengerek teljesítik.

A mozgató erő (motor) 580 m. átmérővel bíró felül csapó lapátos vizikerék, a melynek ereje közlőgép (transmissio) alkalmazása mellett a keret alatt alkalmazott szijdobra van vezetve. Az előtolás surldáson alapszik, miáltal a keret felfelé emelkedik a midőn a fűrészrönkő a pengéhez közlekedik.

A fűrészpengék élesítése közlőgép segítségével mozgásba hozható élesítő korongon eszközöltetik. A fűrészpengék keményített aczélból vannak készítve 2·5 mm. vastagok és 1·40 m. hosszúságúak, a terpesztés 3 mm., tehát a metszett 5·5 mm. Ezenkívül van a fűrésznél egy körfűrész is alkalmazva, a mely lécek fűrészelésére, deszkák szegélyezésére és különböző fadarabok elvágására szolgál.

A fűrésztelep berendezéséhez tartozik a fűrészépület, mely kőből épült alappal bíró faépitmény oldalt egy kis műhelylyel, ezen műhelyben vannak a szükséges szerszámok elhelyezve.

Az épület keleti és éjszaki oldalán fűrészrönkő rakodó van, honnét a rönkő egyszerű hengerítés útján a fűrészkeretnél alkalmazásban levő tönkszekérhez lesz közelítve.

A fűrészüzemnél mult évi tapasztalatok nyomán a tiszta fűrészárú kihozatal 62%-ra tehető, — hulladékfára ellenben 20%, fűrészporra 18% esik.

Termelési költség m³ként 4 frt. 50 krt. tesz ki. Évenként átlagosan 2500 m³ fűrészárú vagy darabszám szerint 98,000 drb. különböző méretű szelvény áru 26,000 frt. értékben előállítatik és értékesítettik.

A fűrészrönköknek az erdőből való kiszállítását illetőleg röviden megjegyezhető, hogy a fűrészrönköknek a hermándi városi fűrészhez való kiszállítására legcélszerűbben tél idején hóval borított utakon eszközölhető, mert egyrészt a tengelyen való szállítás nagyon költséges volna, másrészt a téli fuvarozásra berendezett és helyenként kiálló kövekkel borított igen meredek erdei utakon a rönköszállítás nagy kárral és veszteséggel járna.

A rönkö fuvarbére minden év november havában megtartani szokott nyilvános árlejtés után állapították meg. A rönkö fuvarbére darabszám szerint van fizetve, egy rönkö fuvarbére távolság szerint 10—42 kr. közt váltakozik.

A fűrészrönkö előállítási bére szintén darabszám szerint van fizetve, egy darab fűrészrönkö előállítása és a városi fűrészraktárban osztályzat szerinti felrakásolása 20—24 krba kerül.

A fűrészrönkönek való szálfa levágása és letisztítása darabonként 10—12 krba kerül.

Egy tömör köbméter fűrészrönkö előállítási és szállítási költsége 1 frt. 35 krt. tesz ki.

A városi fűrészüzemre vonatkozólag szükséges még megemlíteni, hogy mivel az első félfordaszak végével a hermándi fűrész közelében fekvő osztagok-

ban a rönkö készlet évről évre apadni fog, és mivel továbbá a rönkö kihasználás inkább a városhoz közel fekvő és város felé vezető kiszállítási iránynyal bíró osztagokban fog eszközöltetni, egy a hermándival egyenlő szerkezetű műfűrésznek a város közvetlen közelében való felállítása terveztetik, miáltal egyrészt a rönkö szállítási költsége kisebb lesz, másrészt pedig a fűrészárunak a városba való szállítása is elesik, és ezen kedvezőbb körülményeknél fogva a felállítandó új fűrész nagyobb jövedelemmel is fog dolgozni.

A fűrészáru darabonkénti árai az alább közölt táblázatokban vannak kimutatva.

Fűrészáru.

4 méter hosszú lucz, jegenyefenyő és erdei fenyő fűrészáru.

Tétel	Fűrészáru		Szélessége centim éterekben															
	vastagsága cm.	minősége	6	10	18	21	24	26	29	32	34	37	40	42	45	48	50	
			darabonkénti ára krajczárookban															
1	1.5	I. oszt. jó	—	—	16	19	22	24	27	31	—	—	—	—	—	—	—	
		selejtes	—	—	14	17	20	22	25	28	31	—	—	—	—	—	—	
		I. oszt.	—	—	18	22	25	29	33	36	—	—	—	—	—	—	—	
2	2	jó	—	—	16	20	23	26	30	33	36	—	—	—	—	—	—	
		selejtes	—	—	13	17	19	21	24	27	30	—	—	—	—	—	—	
		I. oszt.	—	—	21	25	30	35	38	42	46	48	—	—	—	—	—	
3	2.5	jó	—	—	19	23	28	32	35	38	40	44	47	—	—	—	—	
		selejtes	—	—	15	19	22	27	29	31	33	37	—	—	—	—	—	
		I. oszt.	—	—	—	—	38	41	46	50	54	58	63	66	78	86	—	
4	3	jó	—	—	26	30	35	37	42	46	49	53	57	60	72	80	88	
		selejtes	—	—	23	25	29	30	34	38	40	43	46	50	60	68	72	—
		I. oszt.	—	—	—	—	40	46	50	56	61	65	—	—	—	—	—	—
5	4	jó	—	—	—	—	37	42	46	51	56	59	65	70	74	79	—	—
		selejtes	—	—	—	—	30	34	37	42	46	48	51	55	59	63	—	—
		I. oszt.	—	—	—	—	58	62	67	73	82	89	95	100	108	—	—	—
6	5	jó	—	—	—	—	53	57	61	67	75	81	87	91	98	109	114	
		selejtes	—	—	—	—	43	46	49	54	61	65	71	74	80	86	89	—
		I. oszt.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7	10	jó	—	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
		selejtes	—	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
8	3	jó	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
9	8	jó	—	—	55	63	72	82	91	101	111	121	131	137	147	157	—	
		selejtes	—	—	45	51	58	66	74	82	91	98	106	110	118	127	—	—

4.75 méter hosszú lucz és jegenyefenyő fűrészáru.

Tétel	Fűrészáru		Szélessége centiméterekben												
	vastagsága cm.	minősége	10	16	18	21	24	26	29	32	34	37	40	42	45
			darabonkénti ára krajczárookban												
1	2	jó	—	—	—	24	28	32	36	39	—	—	—	—	
		selejtes	—	—	—	19	22	26	29	32	—	—	—	—	
2	2.5	I. oszt.	—	—	25	30	35	41	45	49	53	—	—	—	
		jó	—	—	23	27	32	37	41	45	48	—	—	—	
3	3	selejtes	—	—	19	22	26	30	33	37	39	—	—	—	
		I. oszt.	—	—	—	—	—	50	55	60	64	69	75	78	—
4	4	jó	—	—	—	35	40	45	50	55	58	63	68	71	—
		selejtes	—	—	—	—	—	37	41	45	47	51	55	58	—
5	5	I. oszt.	—	—	—	47	55	60	67	70	75	—	—	—	—
		jó	—	—	—	43	50	55	61	64	68	73	—	—	—
6	10	selejtes	—	—	—	35	41	45	50	52	55	—	—	—	—
		I. oszt.	—	—	—	—	—	—	83	91	97	105	113	119	—
6	10	jó	—	—	—	—	—	70	76	83	88	96	102	108	—
		selejtes	—	—	—	—	—	—	62	67	71	78	83	87	91
6	10	jó	50	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
		selejtes	48	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

4 méter hosszú juhar, köris és szil fűrészáru.

Tétel	Fűrészáru		Szélessége centiméterekben										
	vastagsága cm.	minősége	18	21	24	26	29	32	34	37	40	42	45
			darabonkénti ára krajczárookban										
1	2.5	jó	31	37	44	51	56	60	66	—	—	—	—
		selejtes	28	34	40	46	51	55	60	65	—	—	—
2	3	jó	41	47	56	59	67	74	79	86	92	97	113
		selejtes	37	43	51	54	61	67	72	78	84	88	—
3	4	jó	49	57	66	73	80	89	93	97	—	—	—
		selejtes	45	52	60	66	73	81	85	93	99	—	—
4	5	jó	60	70	84	90	97	107	120	130	140	146	—
		selejtes	55	64	76	82	88	97	109	118	127	133	—
5	2.5	széldeszka	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

A főhasználatot képező és évenként átlagosan értékesíthető 2640 m³ épületi és szerszámfának 90%-a minden év márczius havában megejtett ajánlati tárgyalás útján a legtöbbet ígérőknek tövön az erdőben átadatik, 10%-a pedig részint tövön szálanként a városi polgároknak eladatik, részint a városi épületek és viziművek tatarozásánál használtatik fel, a felmaradó rész pedig vagy gömbölyü állapotban vagy feldolgoztatva mint zszindely, földélforgács, vizicső, ereszcatorna és vizicsatorna szállittatik a városi rakárba és ott részletenként eladatik.

Jöllehet a termelt szálfák nagyobb részletekben rendszerint versenytárgyalás útján adatnak el, mindazon által a kicsinyben való eladásnál az alább közölt árszabály áll érvényben.

1851

1866

V e v ő	Szálfa minősége és alsó átmérője	Épületi és szerszámfa								Vékony szálfa
		Bükk, lucz, jegenye fenyő és erdei fenyő				Vörösfenyő tölgy				Lucz jegenye f.
		erdőben		raktárban		erdőben		raktárban		erdőben
ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	ft.	kr.	
Városi polgárok	Vékony szálfa 8 $\frac{c}{m}$ -ig	—	—	—	—	—	—	—	—	6
"	" " 8-15 $\frac{c}{m}$ -ig	—	—	—	—	—	—	—	—	10
"	Vastagabb szálfa 10-27 $\frac{c}{m}$ -ig	2	20	4	—	6	—	8	—	—
"	" " 28 $\frac{c}{m}$ felül	3	—	5	—	—	—	—	—	—
Idegének	Vékony szálfa 8 $\frac{c}{m}$ -ig	—	—	—	—	—	—	—	—	8
"	" " 8-10 $\frac{c}{m}$ -ig	—	—	—	—	—	—	—	—	12
"	Vastagabb szálfa 10-27 $\frac{c}{m}$ -ig	2	60	5	—	—	—	—	—	—
"	" " 27 $\frac{c}{m}$ felül	3	80	6	—	—	—	—	—	—

Tekintettel a városi polgárok szükségletére kapcsolatosan az épületfatermeléssel évenként 120,000 drb. zsindeley és 50,000 drb. földélforgács készittetik, mely termelvények a raktárból részletenként eladatnak. Ezer darab zsindeley előállítási költsége kötéssel együtt 1 frt 90 kr. — 2 frtba, szállítási költsége 1 frt 5 krba kerül.

Ezer darab földélforgács előállítási és szállítási költsége 50 krba kerül.

Előállittatnak ezenkívül vizicsövek, eresz és vizicsatornák.

A vizicsövek előállítási és szállítási költsége kerül darabonként 1 frt 50 krba.

Az ereszcsatornák előállítása folyóméterenként 5 krba és szállítása 2 krba kerül.

A vizicsatornák előállítása folyóméterenként 14 krba és szállítása 10 krba kerül.

Ezen erdei termelvények árai a következő táblázatban vannak össze foglalva:

Tétel	Erdei termények	Polgárok részére		Idege- nek részére	
		frt.	kr.	frt.	kr.
1	10—15 m. hosszú és 15—20 $\frac{c}{m}$ átmé- rőjű ereszcsatorna folyóméterenként .	—	16	—	16
2	8—12 m. hosszú 30—40 $\frac{c}{m}$ átmérőjű vizicsatorna folyóméterenként	—	60	—	60
3	5 $\frac{c}{m}$ -res vizicső 4 m. hosszú	2	50	2	80
4	10 $\frac{c}{m}$ -res vizicső 4 m. hosszú	3	50	4	—
5	Zsindeley ezer darab I. osztályú	8	—	8	—
	„ „ „ II. osztályú	7	—	7	—
6	Földélforgács ezer darab	1	—	1	—

A haszonfának és fűrészrönkönek nem alkalmas maradék és csucsfa, ugyszinte az évenként előhasználatképen nyert 549 m³ fatömegnek legnagyobb része tűzifának dolgoztatik fel, és ha ezen tűzifa mennyiséghez az összes vágássorozatokban tömegesen előforduló bükk állaboknak évenként tűzifára feldolgozott famennyiségét is hozzávesszük, átlagosan 22,000 ürm. kemény és lágy tűzifa termeltetik évenként a városi erdőségben. Hogy azonban ezen tűzfamennyiség az évi főhasználatnak majdnem 70%-át képezi, abban leli magyarázatát, hogy a városi erdőség mind a nyolcz vágássorozatában nagyobb terjedelmű tiszta bükk állabok fordulnak elő, és hogy a régi rossz gazdálkodás következtében ezen vágássorozatokban sok hátrahagyott hibás és tulkóros lucz és jegenyefenyő törzsek elszórva találhatóak, míg ellenben fűrészrönkönek és épületifának való jó szálfá ez idő szerint csakis a IV. V. és VII-ik vágássorozatból nyeretik.

Az évenként termelt tűzifamennyiség az usztatást megelőző nyáron a vágásban vétetik át a városi erdőmunkásoktól, és az átvételt követő télen csuszatókon vagy szánon lesz közelítve az uszacsatornákhoz. Az uszacsatornánál felhatalmazott tűzifa tavasszal a legkedvezőbb vizállás beáltával és pedig a felső mellékvölgyekben szálfákból összeállított uszacsatornákban, a fővölgyben pedig szabadon a Bisztricza patakban a város közelében épített gerebudvarba usztattatik. A tűzifa itt kifogatván, osztályoztatik és szabályos méretekbe összerakva ürméterenként eladatik.

A városnál évenként állagosan 36,000 frt. értékű tűzifamennyiség kerül eladásra.

A városi tűzifaraktárban alkalmazásban levő tűzifaárak következők:

I. Bükk tűzifa:

Egy ürm. I. osztályu hasábfa	2	frt.	20	kr.
Egy ürm. II. " " "	2	"	—	"
Egy ürm. dorongfa	1	"	70	"
Egy ürm. sülyedtfa	1	"	70	"
Egy ürm. szerszámfa	3	"	—	"

II. Lucz, jegenye és erdeifenyő tűzifa:

Egy ürm. I. osztályu hasáb	1	frt.	50	kr.
Egy ürm. II. osztályu "	1	"	40	"
Egy ürm. bodnárfa "	2	"	20	"
Egy ürm. dorongfa "	1	"	—	"
Egy ürm. sülyedtfa "	1	"	—	"

Az uszapataknentén kirakott tűzifának árai következők:

Bükk tűzifa:

Egy ürm. jó hasábfa	1·50—1·60	frt.
Egy ürm. dorong és sülyedtfa	1·20	"

Lucz és jegenyefenyő tűzifa:

Egy ürm. jó hasábfa	1·10—1·20	frt.
-------------------------------	-----------	------

Ugyanezen árak alkalmaztatnak az erdőben a száraz széldöntvényekből előállított tűzifának értékesítésénél.

A tűzifa termelése ürméterenként és az erdőben 0·1 m. ászréteggel rakva 25—30 krba kerül.

A csusztatási bérek, a csusztatókészítéssel együtt a viszonyokhoz képest ürméterenként 8—16 kr. közt váltakoznak, a tűzifának szánon való szállításáért (kézi szánon) távolság szerint 7—15 krral fizettetik ürméterenként.

Egy ürm. tűzifának a városi raktárba való leusztatása 6—8 krba kerül, a fának a felfogó csatornából való kihuzása és felrakásolása a rakhely távoiséga szerint 4·5—7 krba kerül ürméterenként.

A tűzifának a Bisztricza patak mentén való kihuzása és kirakásolása ürméterenként 2—6 krba kerül.

Az usztatási napibérek munkaképesség szerint 25—55 kr. közt váltakoznak, az usztatásnál alkalmazott felvigyázó napibére 50—80 kr.

Ha az évenként átlagosan termelt 22,000 ürm. tűzifamennyiségből a városi erdészeti személyzetnek illetményképen kiszolgált tűzifát és évenként tengelyen szállíttatni szokott tűzifamennyiséget levonásba hozzuk, átlagosan 20,000 ürm. tűzifa usztatatik évenként.

Ezen tűzifamennyiségnek leusztatása rendes körülmények közt 10—12 hétig tart.

Az usztatási távolság átlagosan 15 kilométerre tehető.

A főhasználatot képező és évenként átlagosan termelt 22,000 ürm. tűzifamennyiségen kívül előhasználatképen előállíttatik évenként az összes vágássorozatokban elszórva található és haszonfának nem való fennálló száraz fából, széldöntvényből és jobb minőségű feküfából 600—1200 ürm. tűzifa, mely tűzifamennyiség nagyobbrészt a közelfekvő hermándi papirgyárnak adatik el; minthogy azonban ezen tűzifa az összes fennálló állabokban oly helyeken is állíttatik elő, melyekről a kifuvározás szállítási eszközök hiányában igen nehéz és költséges, ennélfogva az ürméterenkinti ára is ehhez képest különböző, de általánosságban véve az uszapatak mentén kirakott és ott eladott tűzifának áraival egyenlő.

Mellékhasználatok.

Mellékhasználatok közül a legeltetés egész 1879—1885. évben keresztülvitt tagositásig az erdőbirtok legnagyobb részén az erdőnek nem kis kárára szabadon gyakoroltatott, ezen időtől kezdve azonban ezen haszonvétel megszűnt, és jelenleg csakis kizárólagosan Hermánd község városi telepes munkásai egy meghatározott mennyiségű marhaállományra nézve birnak legeltetési joggal, mely legeltetést azonban csakis az e célra kijelölt helyeken szabad gyakorolni.

Ott azonban, hol a legeltetés a felujítás vagy szükséges állabápolás tekintetében hátrányos volna, nevezetesen minden letarolt vagy felujítás alatt lévő vágásterületen, minden a felujítási tervbe utánjavításra vagy kiegészítésre felvett hiányos zárlatu állabban, valamint a többi fiatalosokban 20 éves korukig, épen úgy azon területeken, melyek a legeltetés ellen tilalmazott területek közé esvén, legeltetésük azok károsítása nélkül alig képzelhető, az szigoruan be van tiltva. Tiltva van továbbá a legeltetés az egész véderdőterületen is.

A legeltetés ellen tilalmazott területek tilalmi jelekkel vannak ellátva.

A város tulajdonát képező pod Krizsna nevű 260·91 hold terjedelmű havasi legelő fele részben a város telepes erdőmunkásainak kedvezményképen 50 frt. évi bér mellett, fele részben a szomszédos alsó és felső töröki lakosoknak 156 frt. évi bér mellett van kiadva. Hogy ezen évi bér a legelő területnek nagyságához mérten csekélynek tűnik fel, abban leli magyarázatát, hogy a legeltetés a havasi legelő közvet-

len szomszédságában foganatosított luczfenyő ültetések megkimélése céljából csak bizonyos meghatározott mennyiségű marhaállományra nézve engedtetik meg, és ezen marhaállomány darab száma szerint ki van szabva az évi legeltetési bér is.

Fűkaszás. A fűkaszás a legeltetésnél felhozott indoknál fogva szűk korlátok közé van szorítva, a mennyiben az erdőben való fűkaszás általánosságban véve szigorúan be van tiltva, és csakis az e célra fentartott erdei réteken szabad fűvet kaszálni.

A városi erdőségben elszórva található 231 hold kiterjedésű erdei rét is nagyobbrészt a városi telepes erdeimunkásoknak csekély bérfizetés mellett, és a városi erdészeti személyzetnek rétilletmény fejében ki van osztva, és csakis a hermándi munkásteleptől távolabb eső erdei kaszálók adatnak bérbe árverés útján a szomszéd községek lakosainak.

A kiadott erdei kaszálók összes évi bérlete 682 frtot tesz ki.

Mészégetés. Legfontosabb és a mellékhasználatok közt a legfőbb jövedelmi forrást képezi a mészégetés, mely a városi erdőségben nagyobb terjedelemben üzetik, mert a mészégetéshez szükséges mészkő mindenütt található és a város az erdőségben elszórva található hibás korhadt fekéfát továbbá a száraz széldöntvényeket, melyeket különösen távolabb eső helyeken ugy sem lehetne eladni, mészégetés útján jövedelmezően értékesítheti.

A mészégetés 3 városi mészkemenczében gyakoroltatik.

Évenként 7000 hekt. mész állittatik elő és szállittatik Besztercebányára a városi raktárba, a hol hek-

toliterenként a városi polgárok részére 1 frt. 20 krral idegenek részére 1 frt. 60 krral ki lesz mérve.

A mészégetésnél az évi kiadások levonásával 3000—4000 frt. évi tiszta jövedelem mutatkozik.

Előállítási bér egy hektoliter után 37 kr. (Az előállítási munkálatban a kőfejtés és szállítás, a szükséges tüzelő anyag vágatása és a mészkemenczéhez való szállítása is bennfoglaltatik).

Egy hektoliter mésznek a városi raktárba való befuvarozása 21 krba kerül.

A mészégetéshez szükséges évenként átlagos számítás szerint 1800 ürm. lágy és kemény tüzelőfa.

Faszénégetés. A városi erdőségben a helyi szükséglet kielégítésére évenként 2500—3000 hekt. faszén állittatik elő.

A faszénégetéshez felhasználtatnak az erdőben elszórva található száraz fennálló fák és a kevésbbé értékesíthető csúcsfa, felhasználtatik e célra továbbá oly tűzifa is, melynek kiszállítása szállító eszközök hiányában a tűzifa értékét meghaladó költséggel járna, de faszénné égetve könnyebben és olcsóbban szállitható.

A faszénégetéshez szükséges évenként 500 ürm. kemény és lágy tüzelő fa.

A faszén előállítási költsége hektoliterenként 6—8 kr. (Az előállítási költségben bennfoglaltatik a boksa-hely készítése és a tüzelő anyag vágatása és szállítása.)

A faszénnak városi raktárba való beszállításáért hektoliterenként 7—8 kr. fizettetik.

A raktározott lágy faszén a városi polgároknak hektoliterenként 35 krral, idegeneknek 40 krral ada-

tik el: kemény faszén azonban a városi polgároknak hektoliterenként 40 krral, idegenek részére 50 krral méretik ki.

Az eladott faszénért bejön évenként 800—1010 frt.

Luczfenyő kéreg. A lucz kéreg egész 1883-ig a városi erdei munkásoknak kedvezményképen ingyen volt átengedve, ezen időtől kezdve azonban a város maga értékesíti a luczkéregt is.

Évenként 150—200 ürm. luczkéreg termeltetik és ajánlati tárgyalás útján a legtöbbet igérőknek az erdőben, még pedig a várostól való távolság szerint 1·10 frt, 1·40 frt és 1·90 frtért ürköbméterenként adatik el. A luczkéreg előállítás költséjét és annak méretekbe való összerakását maga a vevő viseli és teljesíti.

A luczfenyő kéregért évenként 200—300 frt jön be.

Mogyoró és somfa vessző, abroncsszál és babkaró. Ezen jelentéktelen termények a városi erdőségben szokás szerint minden harmadik évben termeltetnek és értékesíttetnek.

Ezen kihasználás értékesítéséből bejön háromévenként 150—200 frt a városi pénztárba.

Egy mogyoró vagy somfavessző értéke 1—1½ kr.

Egy mogyoró vagy somfa bot értéke 1½—3 kr.

Említésre méltó még a városi erdőségben gyakorlatban levő hulladék, fekűfa és galyfa szedése is. Évenként átlagosan 200 ürm. 300 szekér és 1500—2000 háti teher mennyiségű hulladék, fekűfa és galyfa adatik el a szomszéd községek szegényebb sorsu lakosainak, mely tüzelő fának értékesítése nemcsak a városi erdőgazdaság évi jövedelmét 400—800 frral szaporítja és a folyó vágásokat ezen szeméttől megtisztítja

felújításra alkalmasabbakká teszi, hanem azonkívül még ezen tüzelő anyagra irányuló lopásokat is némileg megakadályozza. Egy ürméter 50 krral, egy szekér 80 krtól — 1 frttig, egy háti teher 4—8 krrig fiztetetik.

A helyi szükségletek kielégítésére kisebb mennyiségben terméskő, homok és anyag is nyeretik oly helyeken, a hol az az állabokra nem veszélyes.

Az A) üzemosztályt képező és rendszeres gazdaságban kezelt városi erdőbirtok az előbbieken röviden leírt jövedelmezőségének megítélésére szolgálnak az 1889—1894. évi zárszámadások eredményeiből meritett következő adatok és pedig:

Évszám	Bevétel	Kiadás	Tiszta jövedelem
	f o r i n t o k b a n		
1889	81748·55	32750·67	48997·88
1890	92762·75	36136 85	56625·90
1891	82787·83	35738·35	47049·48
1892	88845·46	38298·12	50547·34
1893	94156 90	37111·67	57045·23
1894	86308·62	38731·77	47576·85
Összesen	526610·11	218767·43	307842·68
Átlag	87768·35	36461·24	51307·11

Átlagos évi tiszta jövedelem 51307 frt 11 kr., mely összehasonlítva 1885—1889 évig elért 35202 frt. 93 krnyi átlagos évi tiszta jövedelemmel, utóbbi években jelentékeny javulást mutat fel, és abban leli magyarázatát, hogy a városi erdőbirtok egészen 1888 évig gazdasági üzemterv nélkül kezeltetett és ebből

kifolyólag az erdő kihasználása tájékozás hiányában kisebb nagyobb megszorításoknak ki volt téve.

Szállítási készültek.

A szállítási viszonyok, tekintetbe véve a városi erdőbirtokon régibb és újabb időben épített fő és ezekhez csatlakozó mellék erdei utakat, valamint minden kihasználás alatt levő völgyben elkészített uszacsatornákat általánoságban véve igen jóknak mondhatók.

A városi erdőbirtok Felső- és Alsó-Hermántól-Besztercebányáig és Óhegytől-Olmányfalváig vezető megyei törvényhatósági utakhoz csatlakozó megfelelő uthálózattal bir, úgy, hogy ezen főutakra az A) üzemosztály I. II. III. és VI-ik vágássorozatnak egész területéről, és IV. V. és VII-ik vágássorozat területének legnagyobb részéből lehet az erdei terményeket szállítani.

Ezen két úthálózaton kívül a IV. és VII-ik vágássorozat fatermésének egy része a Kordéházától-Besztercebányáig vezető községi uthoz csatlakozó erdei utakon szállítható.

Ezen uthálózatok mind a város felé vezető kiszállítási iránynyal birnak.

A főutakhoz csatlakozó mellék erdei utak az erdei terményeknek az erdőből való könnyebb kiszállítására való tekintettel minden vágássorozatban újabb időben ki lettek javítva, és a mennyiben ezen erdei utak nemcsak a rönkönek a fűrészhez való szállításánál, hanem az épületi fának és egyéb erdei terményeknek a városi raktárba való fuvarozásánál állandóan igénybe vannak véve, fentartási költségük rendszer évi kiadást képez.

Az alkalmazásban levő fuvarbérek a következők ;

Egy kétfogatu fuvar napibére 1·50—2·50 kr.

Egy köbméter épületifa fuvarbére Hermándtól Besztercebányáig 90—1·30 kr.

Egy ürköbméter tüzfának fuvarbére Hermándtól a besztercebányai tüzifaraktárig 60—75 kr.

Vizi utak közül megemlitendő a III. vágássorozatban Csjerne és Taich nevü völgyekben 1450 folyó öl hosszú, a IV. vágássorozatban Czenovo, Kantorovszko és Matavo nevü völgyekben 2540 f. öl hosszú és a II-ik vágássorozatban Rakitovó nevü völgyben 700 f. öl hosszú uszacsatorna.

Ezen uszacsatornák részint már a régibb időkben lettek felépitve, részint ujabb időben az üzemterv szerint 1888—1893. évig letarolt völgyrészletek kihasználási sorrendjéhez alkalmazkodva minden évben a szükséghez képest hosszabbították meg. Az uszacsatornák építési költsége tehát a mint a kihasználás a völgyekben fölfelé halad, minden évben ismétlődik és állandó évi kiadást képez.

Vannak azonban ezen uszacsatornák közt olyanok is, melyek 15—20 év óta kisebb-nagyobb javításokkal állandóan használatban vannak.

Az uszacsatorna a patak medrében fenyőszálfából minden folyó öl után 1 frt. bér mellett — épül. A szakaszok hossza 4 m., minden szakasz 3 ászokfával van ellátva, melyek közül a két végső a szomszédos szakaszokkal közös. Az egyes szálfák az ászokfához és egymás között faszögekkel vannak megerősítve.

Egy szakasz uszacsatorna egy fenékfából és négy oldalfából van összeállítva.

A fenék és oldalfák minden oldalon a földbe ferdén bevert két—két 1 m. hosszú és 8 cm. vastag czölöp által vannak megerősítve. A fenékfa 40—45 cm. vastag szálfából készül és ki van vájva, az oldalfák pedig 20—25 cm. vastagok és csak részben megvannak bárdolva.

Ezen uszacsatornákon majdnem minden kihasználás alatt levő völgyben usztattatik a tűzifa, kivéve az I. vágássorozatban elég vízbőséggel rendelkező Bisztricza nevű völgyben, hol ez idő szerint 700 folyó öl hosszúságban uszacsatorna nélkül is lehet a fát szabadon usztatni, itt az uszacsatorna felépítése csak akkor lesz tervezve, ha a kihasználás a völgy felső és kevés vízzel rendelkező erdőrészekbe felmegy. A patak szabályozása itt csak a mederben levő nagyobb kövek eltávolításából áll, mely munka napszám szerint lesz fizetve.

A fa az összes uszacsatornákból a gereb fölött 13 klmre a Bisztricza patakba esik, s ebben miután ezen ponttól kezdve a patak vízbősége jelentékenyebb, szabadon a gerebudvarba uszik. A gerebudvar a Besztercebánya melletti tűzifarakhely mellett be van rendezve; szerkezete a viszonyoknak megfelelő és egyszerű.

A gereb a sodor irányára egy kissé ferdén van építve.

A gerebudvarnak a felfogó csatorna felőli része 348 m² köldökölt gerenda falazattal el van látva, mely falazat egyikén két árapasztó van alkalmazva. A gerebudvar többi része a sodor irányára ferdén épített és a földbe vert tölgyfa oszlopokon nyugvó

építmény, mely a gereborsók beillesztésére felül és a talpon a szükséges tartófákkal el van látva.

A felfogó csatorna 260 m. hosszú, oldalfalai kőből épültek, melyek felül koszorúfákkal vannak megerősítve.

Van ezenkívül a Bisztricza patakon még egy Olmányfalva község mellett felépített gereb és gerebudvar, melybe 3000—4000 ürm. tűzifa is elférhet, és arra szolgál, hogy az usztatás folyama alatt a patak mentén oldalt lerakódott 4—5 ezer tűzifának a néha tavasszal beálló nagy árvíz alkalmával egész erővel való lerohanását megakadályozza, a mennyiben ezen árvíz sodorta famennyiség az amúgy is gyöngeszerkezetű besztercebányai gerebet teljesen elronthatná, vagy pedig a gerebudvarban egyszerre nagy mennyiségben feltorlódott tűzifából a gereb oldalain kicsapó árvíz sokat elragadhatna magával. Rendes körülmények között ezen gerebudvarból csak annyi fa bocsáttatik az alsó besztercebányai gerebudvarba, a mennyit az ott foglalkozó munkások 2—3 nap alatt kihúzhatnak és kirakhatnak. Ezen felső gerebudvar 160 m² köldökölt gerenda falazattal van ellátva, mely falazatra meg vannak erősítve a gereborsók beillesztésére szolgáló tartófák, a falazat egyik oldalán árapasztó van alkalmazva.

Ezen vízi építményeken kívül van még a Bisztricza patak mentén különböző iparvállalatok viziműveinél felépített 5 terelő gereb és 5 hozzátartozó és a tűzifa átbocsátására szolgáló csatorna, mely gerebek és csatornák fentartási költségét közös megállapodás szerint részben az érdekelt iparvállalatok, részben a város viseli.

Az uszapatak mentén, a hol az uszafa a parton levő birtokosok telkeit rongálja és veszélyezteti, szükséghez képest felállítandó partvédművek építéséhez az érdekeltek kérelmére a város ingyen ad szálfát, a munkaköltséget azonban maguk az érdekeltek tartoznak fedezni.

Munkaerő.

Besztercebánya sz. kir. bányaváros már a legrégibb időktől fogva alsó és felső Hermánd községben telepített állandó erdei munkásokkal rendelkezik. Ezen munkások régi időkben a mostani Hermánd község területén a város birtokát képező és nekik átengedett telkeket részint lakóházak építésére felhasználták, részint azokat kert vagy kaszálóképen használatba vették, és daczára annak, hogy ezen fekvőségek tulajdonosainak tekintik magukat, ők a telekkönyvben tett általános megjegyzés szerint csakis a felépítmények tulajdonosai és a használatba vett telkek haszonélvezői, ebből kifolyólag Hermánd községben most is a városi munkások által használatba veendő telek élvezhetése, valamint minden a telken eszközendő újabb építkezés csak a városi tanács jóváhagyásával és engedelmével történhetik, ugyszinte egy régi határozat szerint ezen telepítvényen csakis a városi erdei munkával tényleg foglalkozó munkás lakhatik és eszközölhet építkezéseket.

A telepítvényes erdei munkások száma beleértve a munkaképes legényeket, 81-re tehető.

Ezen munkások, minthogy egyéb teendőjük nincsen kizárólagosan csak erdei munkálatokkal foglalkoznak, természetesen az erdei munkálatok olyképeni

elosztásával, hogy az egész éven át állandóan keresetők legyen.

A fent elősoroltakon kívül a városi erdei munkások még azon kedvezményben is részesülnek, hogy a megélhetésükhöz szükséges marhaállományuk az e célra kijelölt helyeken ingyen kap legelőt, — a kaszálókat és havasi legelőt pedig csekély évi bér mellett hasznélvezik, továbbá tüzelő faszükségletüket az erdőben található száraz galy és feküfából ingyen fedezhetik.

A lakóházak építéséhez szükséges épületi fát és egyéb építési anyagot polgári árakban kapják.

Az elgyengült és kor által megtört erdei munkások megélhetését jótékonyan könnyebbíti a már régi időkben szervezett társládájuk.

Ezen társláda 1819. év január hó 20-án keltezett 110. számú tanácsi határozat alapján azon czélból szerveztetett, hogy a munkások keresetének minden forintja után levonásba hozandó 2 krnyi társládai illetéknek letéteményezésével idővel egy alaptőke gyűjtessék, melyből jövőben beteg, munkában megsérült és kor által megtört városi favágókat, valamint az elhaltak özvegyeit és árváit pénzbeli segélyezésekkel és nyugbérékkel ellátni lehessen.

Miután ezen gyűjtésnek 1834. évben 10,317 fit. 54 kr-ra felszaporodott alaptőkéjéből a felmerült nyugbéréket már fedezni lehetett, szükségesnek tartotta a városi tanács ezen társládjára vonatkozólag alapszabályokat szervezni és életbe léptetni, ezen alapszabályok az 1834. év márczius 2-án a városházára egybehívott erdei munkásoknak felolvastatván felsőbb jóváhagyás elnyerése után életbe lettek léptetve. Ezen

társláda alaptökéje 1845—1850. évek közötti időközben nem tudni mi okból annyira ki lett merítve, hogy abból az azon időben még kisebb számban levő munkás népet segélyezni vagy nyugbérrel ellátni alig lehetett, mely baj orvoslása végett a városi tanács határozatot hozott, melynél fogva a városi munkások keresetének minden forintja után nem 2 kr. hanem 6 kr. levonassék, mely levonások most is alkalmazásban vannak.

Ezen hat százaléknyi levonás alkalmazásával a társláda alaptökéje jelentékenyen emelkedett és abból jelenleg legalább a legszükségesebbeket lehet fedezni. Jelenleg 22 férfi, 12 munkaképtelen özvegyasszony és 15 árvagyermek nyugbérben és évi pénzsegélyezésekben részesül.

A társládai alapszabályok pontjai röviden összefoglalva következők.

Minden erdei munkás, a ki 40 évet szakadatlanul városi munkában tölt és ezen idő alatt a keresménye után járó társládai illetékét mindig pontosan fizeti, ha ezen idő eltelte után könnyebb munkák végzését teljesítheti is, évi nyugbérben részesül.

Megbetegedés esetén vagy pedig munka közben megsérült erdei munkás betegsége tartama alatt nemcsak pénzbeli segítséget és gyógyszereket kap ingyen, de orvosi kezelésben is ingyen részesül.

Az özvegyek és árvák férjeik illetve atyáiknak városi munkában töltött éveinek tekintetbe vételével kisebb-nagyobb nyugbérékben és pénzbeli segélyezésekben részesülnek, megjegyzendő, hogy az árvafiúk 14 éves korukig és leányok 12 éves korukig kapnak nevelési pótlékot.

Fiatal özvegyek végkielégítésképen egyszer s mindenkorra egy bizonyos pénzösszeget kapnak. Oly erdei munkás, a ki a városi munkát hűtlenül elhagyja, magát és hozzátartozóit a társláda kedvezményeitől mindenkorra megfosztja.

A munkások számának és a városi munkában töltött éveiknek evidenciában való tartása végett legénységi könyv vezetetik.

Ezen állandó telepítvényes erdei munkásokon kívül az erdőkihasználásnál illetve az erdei termények előállítása és szállításánál, valamint az erdőmivelésnél más idegen munkások is nyernek foglalkozást.

Az erdősítési munkát Liptó megyei évenként behívott nő munkások teljesítik.

A faszén előállítását és fuvarozását a szomszédos Kordéháza község lakosai végzik.

A zsendely készítéséhez szükséges munkaerő Túrócz megyei felső-stubnyai munkásokból kerül ki.

Kezelés.

A városi erdőség kezelését a legrégebb időktől fogva egész 1884. évig egy erdőtiszt vezette, a városi tűzifaraktár és anyagraktárban egy-egy raktárőr, és a külső szolgálatnál 4 erdővéd volt alkalmazva.

De mivel az erdőtörvény 17. §-ából kifolyólag a városnak az erdőkezelést a szak és rendszer követelményeinek megfelelően szabályozni kellett, és mivel továbbá a szétszórt és hosszúra nyújtott városi erdőbirtok kezelése, tekintettel arra, hogy az összes erdőből nyerhető termények fogyasztója maga a város és annak lakósága, s hogy azok ennél fogva a fogyasztás

eme igényeihez képest előállíttatnak, az előállítás különféle nemei házilag kezeltetnek és az erdőtiszt által vezetettnek, miként az tapasztaltatott, egy ember által kellőleg nem volt ellátható, és pedig annál kevésbé, hogy az akkor küszöbön álló erdőrendezési munkálatoknál és azok befejezése után a rendszeres üzemterv szerinti gazdálkodásnál még több az erdőtiszt által teljesítendő munkálat kilátásba helyeztetett; ennél fogva a városi tanács javaslatához képest 1884. év május hó 8-án tartott közgyűlés határozata alapján, mely határozat Zólyomvármegye törvényhatósági bizottságának 1884. év szeptember 10-én tartott rendkívüli közgyűlésnek 200. számú végzésével jóvá is lett hagyva, egy erdőtiszt szaporításával városi erdőhivatal állíttatott fel.

Ezen, egy erdőtiszt szaporításával szervezett városi erdőhivatal rendszeresítésével egybekapcsolt kiadási többlet a belterjesebb erdőgazdaság által bőven van kárpótolva, a mennyiben az elszórt városi erdőterületek a két erdőtiszt által könnyebben bejárhatók, a kezelési munkálatok könnyebben és szakszerűen vezethetők, és ebből kifolyólag az erdőségben elszórva található fő és mellékhasználatok értékesítése minden erdei termény használhatóságának és értékesíthetésének tekintetbe vételével kellő ellenőrzés mellett történhetik.

A városi erdőhivatal ezen újabb szervezkedés szerint áll a főnökből városi főerdész czimmal, ki egyszersmind a városi erdők és kezelési helyek alsó részének (Besztercebánya, Récske, Olmányfalva, Óhegy, Pallós és Hermánd községekben a czenovoi

völgyig) gondozója, és egy erdészből városi erdészi czimmel, a ki e tekintetben a főnök felügyelete alatt áll, mint a városi erdők és kezelési helyek felső részének (Kordéhaza és Hermánd községekben a czenovai völgytől felfelé) gondozójából.

A főerdész működése fölfelé a czélszerű intézkedések kezdeményezésében a közgyűlés, a tanács és a gazdasági bizottság előtt, lefelé a város összes erdészeti személyzetnek alkalmazásában és ellenőrzésében áll, és pedig az erdők felső részére nézve a neki alárendelt erdész útján, azok alsó részére nézve ellenben önállóan és közvetlenül.

Ezen kezelő erdőtisztai és áltisztai személyzet évi illetményei következők:

1851

/1866/

Tétel	Erdőtiszt vagy altiszt neve és állása	lakhelye	I l l e t m é n y e i						Kemény tűzifa ürm ³	illetmény rét k. hold	Jegyzet
			készpénz fizetés	lakpénz vagy szabad lakás	Utazási átalány	ft.	kr.	ft.			
1	Herdina László, főerdész	Besztercebánya	900	—	225	—	300	—	50	6	I. osztályú
			600	—	—	—	250	—	50	6	
2	Branich Kálmán, erdész	Alsó-Hermánd	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Altisztek.											
3	Szászik Ignác, erdővéd	Záhava	300	—	—	—	—	30	6	I. osztályú	
4	Chmelko György, erdővéd	Olmányfalva	300	—	—	—	—	30	6		
5	Szikora István, erdővéd	Alsó-Hermánd	250	—	—	—	—	30	6		
6	Balázs Pál, erdővéd	Korduláza	275	—	—	—	—	30	6		
7	Franz József, erdővéd	Felső-Hermánd	250	—	—	—	—	30	6		
8	Veljacsik József, erdővéd	Besztercebánya	275	—	—	—	—	30	6		
9	Veljacsik András, raktári felügyelő	Besztercebánya	300	—	—	—	—	—	—		—
10	Melléki György, tűzifa- raktári felügyelő	Záhava	240	—	—	—	—	30	—		—

Az erdőhivatal szervezése után szükségesnek tartotta a város ezen hivatal vezetéséhez szükséges kezelési szabályrendeleteket is megalkotni, és ezzel nem késve már 1889. évben terjesztette be ebbeli tervezetét, mely a Zólyom vármegyei törvényhatósági bizottságnak 1889. év május hó 8-án tartott rendes tavaszi közgyűléséből kiadott 87. számú végzésével jóvá lett hagyva és 1889. év óta tényleg alkalmazásban is áll.

Ezen Besztercebánya sz. kir. bányaváros szervezeti szabályrendeletében, a tizenkettedik czim és első fejezetben foglalt és a városi erdőhivatalra vonatkozó szabályrendeletek következők:

Besztercebánya sz. kir. bányaváros szervezeti szabályrendelete.

A városi erdészeti személyzet szervezése.

Általános határozatok.

200. §.

A városi erdőkezelése, ide értve az összes szakmába vágó teendőket u. m. vadászat-halászatra való felügyelet, az erdőtermékek előállítás, szállítása és értékesítése, a városi erdészeti épületek és egyéb kezelési tárgyakra való felügyelet és azok jó karban tartása, az erdészeti szerek beszerzése és fenntartása az erdőkkel egybekötött szolgálmi jogok, valamint azokhoz tartozó tárgyakra kezelés stb. a városi erdőhivatal hatásköréhez tartozik.

201. §.

Az erdőhivatal áll a városi főerdészből mint főnökből, és városi erdészből továbbá 6 erdőőr és 2 raktárőr, mint kezelő személyzetből.

202. §.

A városi főerdész és erdész, miután mint erdőgondnokok nagyobb értékű városi vagyont kezelnek, nemkülönben a raktárőrök is kötelesek egy évi fizetésükkel egyenlő óvadékot készpénzben, vagy óvadéképes értékpapirokban, vagy ugyanoly összegről szóló és ingatlan birtokra bekebelezett pupilláris biztositékban a városi pénztárba, szolgálatba lépésök illetve a városi tanács felszólításától számított 8 nap alatt letenni.

203. §.

Az erdőhivatalnak a besztercebányai és hermándi erdőgondnokság, az előbbi erdőgondnokságnak a besztercebányai, hlbokai, besztercebányai zábavai és olmányfalvi, az utóbbi erdőgondnokságnak pedig a felső hermándi, alsó hermándi és kordéházai erdőőri kerületek vannak alárendelve.

Az erdőhivatalnak továbbá alá van rendelve a zábavai épület, tűzifa és faszén raktár, valamint a besztercebányai fűrészanyag, zsindely és mézraktár egy-egy raktárőrrel.

A városi műfűrészt közvetlenül a hermándi erdőgondnokságnak van alárendelve.

204. §.

A városi erdőhivatal székhelye Besztercebánya.

205. §.

Az erdőhivatal közvetlenül a tanácsnak és a polgármesternek alá van rendelve, utasításait ezektől nyeri, jelentéseit ezekhez intézi. A szolgálati utasítás pontos betartásáért első sorban az illető erdészeti közegek felelősek.

206. §.

Az erdőhivatal rendeleteinek az alárendeltek pontosan engedelmeskedni tartoznak.

A mennyiben azonban a rendelet a szolgálati utasítás határozataival, vagy az erdő törvénnyel ellenkeznek; jogában álland, s ha a város érdeke úgy kívánná, kötelessége leendő az illető közegnek, előterjesztést tenni, mely az erdőhivatalhoz írásban benyújtandó, s ez által eldöntés végett a tanácsnak azonnal, vagy legkésőbb 3 nap alatt előterjesztendő.

Felsőbb helyről vett meghagyást, mely nem az erdőhivatal útján adatott, az erdészeti személyzet szintén teljesíteni tartozik, köteles azonban ezt lehetőleg a teljesítés előtt, mindenesetre azonban azonnal a teljesítés után az erdőhivatalnak bejelenteni.

207. §.

Az erdőhivatalnak az alárendeltekhez szóló utasításai és közlései szóval és írásban történnek. Oly esetekben a melyekben az üzlet rendje megkívánja, az utasítások és jelentések írásban eszközölködnek.

Az erdőörök részére szóló utasítások és ezek jelentései rendszerint szóbeliek, fontosabb és felelőséggel járó utasítások szolgálati könyveikbe iktatandók.

208. §.

Az erdőhivatal által adott utasításokért a hivatal főnöke felelős, a mennyiben azonban valamely kedvezőtlen eredmény a meghagyásnak hiányos teljesítése folytán áll be, azért az illető közeg felelős.

209. §.

Az erdőhivatal az erdészeti személyzet által elkövetett minden hátrányos cselekedet vagy mulasz-

tást a polgármesternek bejelenteni köteles, ellenkező esetben minden ebből eredő kárért a hivatal főnöke felelős.

Általában kötelessége az erdőhivatalnak az alárendelt személyzetről a polgármesternek időről-időre hű jelentést tenni.

210. §.

Az erdőhivatal feladatához tartozik úgy a számára használat céljából átengedett épületeket, valamint a felügyeletére bízott tárgyakat minden kártól megóvni és arról gondoskodni, hogy ez az alárendelték részéről is történjék.

211. §.

Az erdő személyzetnek minden a leltárban teendő önhatalmu változtatás szigorúan tiltatik.

212. §.

Az erdőhivatalnak kötelessége továbbá arról gondoskodni, hogy minden az erdőkezeléshez tartozó épület és szer jó karban tartassék, s hogy ehhez képest a vonatkozó javítások eszközléséhez szükséges tervek és költség előirányzatok ideje korán a tanácsnak előterjesztessenek.

Ily építkezések feletti felügyeletet műszaki tekintetben az illető erdőgondnok teljesíti. Nagyobb mérvű építkezéseket a tanács megbízása folytán az építészeti közeg foganatosít.

213. §.

Használhatatlanná vagy pedig nélkülözhetővé vált anyagokat és szereket értékesíteni vagy pedig a leirási engedélyt a tanácstól kikérni az erdőhivatal hatásköréhez tartozik.

214. §.

A megüresedett erdészeti altiszti állomásokat az erdőhivatal meghallgatásával a polgármester tölti be. A társládából nyugbérezendő állandó erdőmunkásokat a városi erdőhivatal a polgármester előlegesen kikért jóváhagyása alapján fogadja fel, ezeknek elbocsátása azonban fegyelmi uton történhetik.

215. §.

A városi erdőhivatalnak kötelessége az állandó munkások állományáról könyvet vezetni.

Az erdőgondnokságok.

216. §.

A városi erdőgondnokok (főerdész és erdész) a reájok bízott erdőket az erdőhivatal ellenőrzése mellett önállóan kezelik.

217. §.

Az erdőgondnok a polgármester, vagy ennek helyettese által hivatalába bevezettetik, mely alkalomkor neki a kezelendő erdő, valamint minden gondnokságához tartozó tárgy számadás alapján és leltár mellett átadandó, s hogy mindez megtörtént, szabályszerű jegyzőkönyv veendő fel, melyhez az átvevő gondnok által aláírt leltár leszámolási s esetleg más okmányok is csatolandók és a városi tanácsnak be-terjesztendő, másolata pedig az erdőgondnoknak ki-adandó.

218. §.

Erdőkerületeikben önállóan végzik mindazon kezelési munkákat, melyeket a rendezett erdőháztartás okvetlenül megkíván és ezen szolgálati utasítás előir.

219. §.

Az erdőgondnoknak az erdőgondnoksághoz tartozó kerületek erdőőrei, úgy a városi munkatelepeken tartózkodó és gondnoksági kerületében alkalmazott munkások közvetlenül vannak alárendelve; kötelesek meghagyásainak, a mennyiben ezek szolgálati utasításokkal nem ellenkeznek, feltétlenül engedelmeskedni.

220. §.

Az erdőgondnok köteles alárendeltjeit rendeltetésükhöz képest foglalkoztatni és a reájuk ruházott teendők pontos teljesítésére felügyelni.

221. §.

Azon teendőkért, melyeket az alárendeltek az erdőgondnok utasítása folytán végeznek, ő felelős. Nemkülönböztetve őt terheli a felelőség, ha alárendeltjei szolgálati kihágásait, vagy mulasztásait mulasztásból ki nem deríti, s ha olyanokat észre vesz, el nem tiltja, vagy az erdőhivatal tudomására nem hozza.

222. §.

A csekély vétségek esetén alárendeltek az erdőgondnok feddi meg, nagyobb mulasztásokat azonban az erdőhivatalnak feljelenteni köteles.

223. §.

Ha valamely alárendelt olyan valamit követne el, ami a benne helyezett bizalmat megingatná, vagy pedig szolgálatban maradása a szolgálat érdekeit veszélyeztetné, kötelessége az erdőgondnoknak őt a további szolgálat teljesítésétől eltiltani és esetet további eljárás végett az erdőhivatalnak azonnal feljelenteni.

224. §.

Az erdőgondnokoknak szolgálati teendőikért csakis az alkalmazási okmány által és más határozati uton megállapított készpénzbeli és mellékjavalmazásokra van igényük. Semmi szín alatt sincs nekik megengedve szolgálati teendőikért ajándékokat és díjazásokat elfogadni.

Magánfelek részére netaláni munkálatokat csakis a polgármester előleges engedélye alapján teljesíthetnek. Az illetmény fát eladni mindenkinek tiltva van.

225. §.

Az erdőgondnok használatára átengedett épületek és telkek, valamint a többi átadott leltári tárgyak, általa minden kártól megóvandók és köteles arról is gondoskodni, hogy ez az alárendeltek részéről is történjék.

Kötelessége a szükséges kijavításokat ideje korán javaslatba hozni, és az erre vonatkozó terveket és költség előirányzatokat előterjeszteni. Azon esetben ha a netaláni halasztás folytán veszedelem forogna fenn, az erdőgondnok jogosítva van a rögtöni kijavítást eszközölni, mely azonban az erdőhivatal tudomására hozandó.

226. §.

Betegség esetében az erdőgondnok helyettesítése végett jelentést tenni köteles.

227. §.

Szolgálaton kívüli ügyekben az erdőgondnoknak engedély nélkül 24 órán túl kerületéből eltávoznia nem szabad.

Az erdő őrzése körüli határozatok.

228. §.

Az erdőgondnok kezelésére bizott erdővagyon őrzésére, az erdőgondnok vezetése és ellenőrzése mellett első sorban az erdőőrök vannak hivatva.

229. §.

Az erdőgondnok köteles a kerületében előforduló hátrányos cselekedetek és eseményekről tudomást szerezni, ezek okát kipuhatolni és beszüntetésök tekintetében, vagy saját hatáskörében intézkedni, vagy pedig ha az nem volna lehetséges ez iránt az erdőhivatalnak javaslatot tenni.

Az erdőhivatal a kár tovább terjedésének megakadályozására a szükséges intézkedéseket megtenni, s az esetről haladék nélkül a polgármesternek jelentést tenni köteles.

230. §.

Az erdőgondnok köteles minden ujonnan belépő erdőőrt szolgálatába bevezetni, s vele kerületének határait bejárni.

A bevezetésről jegyzőkönyv veendő fel, melynek eredetije az erdőhivatalnak beküldendő, másolata ellenben a szolgálatba lépőnek kiadandó.

Ezen jegyzőkönyvnek az erdőőr által őrzendő erdők határszerinti, valamint a többi felügyeletére bizott tárgyaknak szám és minőség szerinti, leírását kell tartalmaznia.

231. §.

Az erdőgondnokság kötelességében áll, az erdő és vadászat- halászat őrzési törvényeket és rende-

teket, őrszemélyzetének tudomására hozni és megmagyarázni.

232. §.

Hivatalos utazásai alkalmával az őrszemélyzet-hez szóbeli meghagyásokat intéz és jelentéseit elfogadja. Fontosabb vagy felelősséggel járó meghagyások, az erdő örök szolgálati könyvébe beirandók.

233. §.

Az erdőgondnok azon esetben, ha a kezelésére bizott vagyont kár fenyegeti, köteles rögtön alkalmas óvintézkedéseket megtenni, ha pedig a veszély el nem hárítható, legalább tovább terjedésének megakadályozását megkísérleni.

234. §.

A segítséghez szükséges szomszéd gondnoksági kerületnek erdőőr személyzete az erdőgondnok felhívásának engedelmeskedni és az óvintézkedések keresztülvitelében segédkezet nyújtani köteles. Ily események azonban lehető leggyorsabban az erdőhivatal tudomására hozandók, mely az esetben, ha az egyik vagy másik erdőgondnoksági kerületben az őrszemélyzet nem volna elegendő nagyobb mérvű kihágásoknak a szükséges erővel ellentállani, az egész őrszemélyzetnek összműködéséről gondoskodni és a körülményekhez képest a városi tanács útján a kárhatalom igénybe vételét kieszközölni köteles.

235. §.

Az erdőgondnok vagy alárendeltjeinek személye ellen elkövetett erőszakos ellenállás, a tényállás pontos felvételével, minden késedelem nélkül az erdő-

hivatalnak tudomására hozandó. Ez az esetben is teendő, ha valaki tiltott cselekedet, vagy alapos gyanu miatt elővezettetett, és a bíróságnak, csendőrségnek, vagy a községi előljáráságnak átadva lett.

236. §.

Erdőtermékek lefoglalása esetén azok zár alól csak akkor oldandók fel, ha a jelentkező tulajdonjogát igazolta.

237. §.

Erdei kihágásokról az erdőgondnokságok részletes nyilvántartási könyvet vezetni kötelesek az előirt minta szerint.

Az önkényt befizetett kárösszegeket és birságot beszedik és negyedévenként a tanácshoz betejesztendő kimutatás mellett a városi pénztárba beszállítják. Az önkényt fizetni vonakodók kimutatása, melyben a tényállás az erdőtörvény értelmében röviden, de világosan kitüntetendő és az eltulajdonított tárgy értéke pontosan kiszámítandó, havonként, további eljárás végett a városi erdőhivatalnak 2 példányban beküldendő.

Ezen kártérítések érvényesítése rendszerint a városi ügyész hatásköréhez tartozik.

238. §.

Az erdőgondnoknak kötelessége az erdővagyon netán terhelő harmadik személyek jogai és egyéb jogositványainak módjáról és kiterjedéséről pontos tudomást szerezni, alárendeltjeit erről kitanítani és arra ügyelni, hogy ezen terhek és engedélyezések természet ellenes és hátrányos módon ne gyakoroltassanak.

Minden bármilyen néven nevezendő és az illető erdőkezelő kezelési tárgyait terhelő harmadik személyek jogainak eltűrt kiterjesztéseért az erdőgondnok első sorban anyagilag is felelős.

239. §

A városi erdőhivatal az összes erdőtulajdonról, tartozékairól, jogositványokról és terhekről törzskönyvet vezet, melybe minden változás pontosan bevezetendő.

240. §

A jogositottak tulajdonosi esetén köteles az illető erdőgondnok az erdőhivatalnál jelentést tenni, mely ezeknek megszüntetése tekintetéből a kellő lépéseket megtenni tartozik.

241. §

Időleges engedélyeket, valamint harmadik személynek visszavonható kedvezményeit, a mennyiben ezeknek gyakorlása az erdőbirtokra hátrányos, az erdőhivatal megszüntetni, vagy pedig sérelmetlen gyakorlását kieszközölni tartozik.

Gazdaság vezetés és ellenőrzés.

242. §

A városi erdők kezelésének alapjául szolgál az 1879. évi XXXI. t. cz. 17. §-a értelmében és a nagyméltóságú föld. ipar és kereskedelemügyi m. kir. miniszteriumnak 1880. évi 23,374. sz. utasítása szerint meghatározott üzemterv, melytől önkényüleg eltérni nem szabad. Ennélfogva tartozik az erdőhivatal meggyőződést szerezni arról, valjon a megállapított üzemterv az erdészeti személyzet által mindenben pontosan betartatik-e.

Ha azonban ezen üzemterv megváltoztatása fontos okoknál fogva szükséges lenne (1879. XXXI. t. cz. 20. §.) az esetben az erdőhivatal a tanácsnak javaslatot tenni tartozik, hogy ez a szükséges módosításokat kieszközölje.

243. §.

Az üzemterv alapján és tekintettel a fennforgó viszonyokra az erdőgondnokok kötelesek minden egyes üzemévre a rendeleti uton megállapított formában és időben a kihasználási és döntési javaslatokat figyelemmel szerkeszteni és az erdőhivatalnak előterjeszteni, mely ezen adatok alapján az évi fadöntési és kihasználási, az erdőertési és egyéb javítási terveket összeállítja és a tanácsnak felülvizsgálás és helybenhagyás céljából előterjeszti.

244. §.

A jóváhagyott terv alapján kiadott rendeleteket az erdőgondnokok pontosan teljesíteni tartoznak, s kötelesek az eszközölt kihasználásokról, valamint az erdőertés állásáról jegyzéket vezetni, melyben az eredmény a teljes végrehajtásig világlatban tartandó.

Ezen eredményről az erdőhivatal évente a tanácsnak jelentést tesz.

245. §.

Az erdőhivatal feladata az üzemmenetéről meggyőződést szerezni és arra ügyelni, hogy az erdőgondnokok az elrendelt intézkedésektől el ne térjenek.

Tartozik továbbá az üzembről a ministeri utasítás értelmében előirt ellenőrző könyvet vezetni.

Az ehhez szükséges adatokat a kezelőtisztek szolgáltatják, az erdőhivatal pedig meggyőződést

szerez magának arról, vajlon ezen adatok az üzem valódi állásával összhangzásban állanak-e, és vajlon a letarolt és ertett területek pontosan fel vannak-e mérve, valamint a gazdasági térképbe helyesen be-rajzolva.

246. §.

A kihasználási terv keretén belőli erdőterményeknek előállítása az illető erdőgondnok kötelesége, az erre vonatkozó termelési kimutatást azonban az erdőhivatal idejekorán a tanácsnak betervezni tartozik.

247. §.

A kihasználandó fának kijelölése, feldolgozása, idomítása és megmérése, valamint a szénégetés és félgyártmányok előállítása, az erre előirt és a munkásoknak épügy mint az őrszemélyzetnek tüzetesen megmagyarázandó külön utasítások szerint fogantatandó.

E mellett az erdőgondnoknak kötelessége magának annyiszor, a mennyiszor lehetséges, a munka menetéről tudomást szerezni, és minden elkerülhető költsékezést, pénz idő és anyagban kerülni.

248. §.

Az erdőterményeknek a rakodó és felhasználási helyekig való szállítását alkalmas időben és a legcélszerűbb módon az erdőgondnok rendeli el. Kötelességében áll a szükséges nyomozásokat megtenni, a szállítási költségeket kipuhatolni és az erre vonatkozó javaslatokat az erdőhivatalnak előterjeszteni.

249. §.

Az erdei termékek szállításának vezetéseért saját gondnoksági kerületében rendszerint az illető erdő-

gondnok felelős, a hol pedig mindkét gondnoksági kerületnek szállításai összpontosulnak, az egész szállítási üzlet vezetése az erdőhivatal vezetőjének feladata, a ki e mellett a kezelő és őrszemélyzetet célszerűen alkalmazza.

250. §.

Az erdőtermékeknek az erdőben és rakodó helyeken való megmérését nagy megszámlálását a városi erdőhivatal az erdész jelenlétében, és a műszaki segéd személyzet, valamint a munkások hozzájárulásával az egyes utasítások szerint tartozik eszközölni.

251. §.

A rakodó helyeken eszközölt átvételnek ellenőrzése a városi tanácsnak van fentartva, mely a főátvételt és átadást tagjai által eszközölteti.

Ezenkívül az erdőhivatalnak kötelessége az egyes gondnoksági kerületekben és a rakodó helyeken levő anyagkészletet időről-időre elszámolni és a számadásokkal összehasonlítani. Minden kezelési év végével a raktárakban lévő erdő terményeknek leltározása, elszámolása és azoknak az évi számadásokkal való összehasonlítása a városi számvevőség kötelessége.

252. §.

Hiány és többlet mindenek előtt az erdőgondnokok által igazolandó, az erdőhivatal feladata azonban annak okait kinyomozni, arról jelentést tenni és a jóváhagyást kieszközölni.

253. §.

Az erdőtermények értékesítésének alap elvei a gazdasági bizottság meghallgatásával a tanács által

állapíttatnak meg, és az erdőhivatal az erre vonatkozó utasítások szerint köteles eljárni.

254. §.

Az erdőtermények csakis az erre hivatott személyeknek írásbeli utalványai alapján szolgáltatathatók ki, soha azonban előzetes megmérés és megszámlálás nélkül. Minden erdőtermény ára az átszolgáltatás előtt a városi pénztárnál kifizetendő, a mi nyugtával vagy bárczával igazolandó.

255. §.

Tiltva van ennél fogva az erdőgondnoknak az erdőterményekért rendszerint a vevőktől pénzt átvenni.

Csekélyebb értékű erdőterményekért járó pénzösszegeket bárczakönyv mellett azonban a városi tanácstól előlegesen kikért engedély alapján az erdőgondnok is bevételezhet, köteles azonban a bevételezett pénzösszegeket havonként átadási könyv kíséretében a városi pénztárnak beszolgáltatni.

256. §.

Az erdőhivatal az erdőgondnok meghallgatásával az eladásba bocsátandó erdőtermények árait az időleges kelendőségi viszonyok szerint, szabályozás végett a tanácsnál ajánlatba hozni tartozik. A jóváhagyott áraktól és az előirt eladási módtól eltérni nem szabad.

257. §.

A készletben találtató és leltározott erdei termékeknek részletes értékesítését a városi számvevőség és pénztár, azoknak kiszolgáltatását pedig az erre hivatott közeg eszközli.

258. §.

Raktáron kívül eladásnál, kivéve a 225. §. esetét, esetről esetre a tanács engedélye kikérendő, mellyel egyidejűleg a vevőre nézve az átadási módok is megállapíttatnak.

259. §.

Ár leengedéseket csak a tanács a gazdasági bizottság meghallgatásával, és a képviselő testület jóváhagyásával engedélyezhet.

260. §.

Az erdőtermények elárvereztetése rendszerint a kiküldött bizottság által eszközöltetik, és az erdőhivatal által csak a tanács különös meghagyása folytán és utólagos jóváhagyása mellett eszközölhető.

261. §.

Az erdőgondnokok kötelessége évente a meghatározott időben az ertési terveket az előirt alakban az erdőhivatalnak előterjeszteni és a tanács által helybenhagyott értékeket megfelelően keresztül vezetni. Kötelességükben áll a szükséges munkásokat kitanítani, valamint jó mag beszerezéséről és alkalmas csemeték neveléséről gondoskodni.

Minden ertésről tartozik az erdőgondnok előjegyzési könyvet vezetni, és abban az eredményt a csemeték kétségtelen fogamzásukig folytonos átnézetben tartani.

262. §.

Minden további itt nem érintett szolgálati viszonyok külön utasítások által rendezvék.

Erdészeti anyagraktár, fűrészüzem, anyag- számadás.

263. §.

A főerdész:

1. a zábavai tüzifa, faszén és épületifa raktárnak;
2. a besztercebányai fűrész anyag, zsendely- és földél forgács, eresz és vízi csatorna raktárnak; és
3. a besztercebányai mészraktárnak kezelője és tartozik ezen erdőterményekről az előirt minták szerint anyagszámadásokat vezetni, valamint a számadási év kezdetén és végén hátralékban levő és a számadási évben az erdőből átvett és eladott erdőterményekről az évi anyagszámadásokat legkésőbb január végeig a tanácsnak előterjeszteni.

264. §.

Az erdei termények átvitelére és kiadására a főerdésznek a zábavai és besztercebányai anyagraktárakban a raktár örök állnak rendelkezésére, kik meghagyásainak potosan engedelmeskedni tartoznak.

265. §.

Az eladási árak szabályozására, továbbá az erdőterményeknek nagyban és kicsinybeni eladása és kiadására nézve, a városi erdőhivatal és pénztár részére kiadott utasítások érvényesek.

266. §.

A főerdész mint a hivatal vezetője, minden az erdőben előállított és az erdőből kiadott erdőterményekről, az előirt minta szerint számadást vezet, melynek bevételi rovatában a famérési és más faátvételi bérjegyzék, köbözési és erdőtermények leltár kimutatások alapján;

1. Az előállított uszafát.
2. Az erdőben előállított és az erdőben eladandó tüzifát.
3. Az erdőben előállított épület és haszonfát.
4. A deszkafűrész részére előállított fűrészrönköket.
5. Az erdőben előállított zszindely, földélforgácsot, vízi és ereszt csatornákat, valamint a esőkészítésre felhasznált haszonfát.
6. A szén és mészt előállításra felhasznált tüzifát.
7. Az előállított faszenet.
8. Az előállított meszet.
9. Az előállított luczfenyő cserkérgét és más erdei mellékterményeket.
10. Az erdőben előállított terméskövet, agyagot és homokot kimutatnia kell, a kiadási rovatban azonban ugyanazon rovatok szerint a vevők, a felek, fogyasztók és jogosultakat név szerint kell tartalmaznia, kiknek az erdei termények átadatnak, vagy pedig azon raktárt, melybe elszállítottak a felsőbb kiadási engedély és pénztári naplócziikk felemlítése mellett, mely alatt ezen erdei termények a városi pénztárnál megfizetve lettek.

Ezen erdőhivatali számadáshoz a beszterczebányai erdőgondnokságra nézve a főerdész, a hermándi erdőgondnokságra nézve pedig a hermándi erdész tartozik havonta az okmányolt adatokat az előirt minta szerint szolgáltatni.

267. §.

A hermándi erdész kezelője és számadója a hermándi városi deszka fűrésznek, s kötelessége a neki

bizottságilag leltár mellett a fűrésznél átadott fűrészrönköket fűrészeltetni, a fűrészelt fűrészrönkökről és előállított fűrészanyagokról, továbbá azoknak a beszerzebányai fűrészanyagraktárba való elszállításáról az előirt minta szerint anyagszámadást vezetni, és a városi fűrész évi anyagszámadását, a melynek a számadási év kezdetén és végén a fűrésznél fenn maradt fűrészrönkök és fűrészanyagokat, valamint a számadási évben a fűrésznél fűrészelt rönköket és az ezekből előállított s az átadott fűrészanyagokról kimutatást magában foglalnia kell; január hó utolsó napjáig az erdőhivatalnak bemutatni, mely a deszka fűrész évi számadását február hó utolsó napjáig a városi tanácsnak előterjeszti.

268. §.

Az erdész fűrészelt rönkökről és fűrész anyagokról szóló kimutatásokat, valamint az előállítási és kiadási kimutatásokat az erdőhivatalnak előterjeszti, melyek számvevőileg történt megvizsgálások után, a városi deszkafűrész évi anyagszámadásához csatolandók.

269. §.

A fűrész kezelőnek a fűrészanyag ekülönítő és szállító, a fűrészmester és annak segédje; a körfűrészelő és segédje, valamint a fűrész napszámosok (rönkgurítók stb.) rendelkezésére állanak, és kötelesek megbízásainak pontosan eleget tenni.

270. §.

A városi deszka fűrészre vonatkozó ellenőrzési szabályok az erdőhivatal szolgálati utasításában foglalvák; a fűrészrönkök előállításának és a fuvarbé-

reknek szabályozásáról, valamint a fűrészanyagok előállítása és a fűrészről való átadásáról az erdőhivatal és kezelőtisztek részére kiadott szolgálati utasításban foglalvák és kötelesek ugy a városi erdőhivatal, valamint a hermándi erdész is e szerint eljárni.

Zárószó.

Az Országos Erdészeti Egyesületnek igen tisztelt tagjai bizonyára érdeklődni fognak azon város gazdasági viszonyai iránt, mely város szerencsésnek érezte magát, hogy az Országos Erdészeti Egyesület igen tisztelt tagjait a közgyűlés tartama alatt vendégeiül birta.

Ezen adatokat kivonatossan a következőkben foglalom össze.

A város vagyona főképen erdőkben fekszik, ezekből ered legnagyobb jövedelme. Jelentékeny jövedelem származik még a helypénzszedési jog, a kövezetvám és egyéb hasznosítható jogok, valamint a törzsvagyonhoz tartozó ingatlanok bérbeadásából. Jövedelmet hoz ezeken felül a rétmivelés, téglagyártás, kőfejtés és homok elárusítás.

A város összes jövedelme öt évi átlag szerint teszen: 184,228 frt. 17 kr., kiadása 189,362 frt. 69 kr. A mutatkozó hiány pótadóval fedeztetik. A ki-mutatott jövedelemből a következő rendes kiadások fedeztetnek: a házi kezelés s a közigazgatás költségei, az épületek, iskolák, a kövezet, vízvezeték és csatornák fentartási költségei, közvilágítás, a kegyuri terhek s más egyéb kiadások. A kórház és a szegények ellátása külön e célra szolgáló alapok jövedelméből nyer fedezetet.

Ujabb időben a város több oly közintézményt létesített, melyeknek költségei rendes jövedelméből ki nem telhettek, miért is azokat kölcsön útján fedezni kellett. Ilyenek az 1884. évben 40,000 frtnyi költséggel épült közvágóhid; az 1892—1893. években egy vadász zászlóalj számára épült új laktanya, s az ennek kedvéért megnyitott új utcza, mely czélokra 230,000 frt. vétetett előirányzatba.

Ez évben elkészült Beszterczebánya város magas nyomású vízvezetéke is, melyet f. é. június végével mint bőséges (350 liter 1 fejre) és kifogástalan minőségű forrásvizet a közhasználatnak átengedni lehetett.

E vízvezetékről, mely Walser-féle budapesti czég által körülbelül 125,000 frtnyi költséggel építettett már most mondhatni, hogy teljesen sikerült, különösen, a mi a völgyben fakadó 12 forrásnak egészen az altalajban levő sziklahasadékáig történt szabatos betonfoglalását illeti, hazánkban mostanáig egyedüli példaképen áll, s már is több városi hatóságnak és idegen szakembernek figyelmét ébresztette.

E vízmű létesítésével lépést tartott a városi hatóságnak tevékenységét sokkal nagyobb mérvben igénybevevő általános föld alatti öblítő betoncsatornahálózat építése, mely az egyes házaktól kezdve egészen a főcsatornáknak Garam folyóba való torkolatáig lett tervezve, s 1892-iki év őszétől fogva mai napig annyira haladt, hogy a főgyűjtő csatornák mindenütt készek, és a város összes házainak 75 százaléka a szintén új betoncsatornáival a főhálózattal összeköthető volt. A hátra levő 25 százaléknak csatornázása tovább folyik és ez évben be is fog fejez-

tetni. E nagyobb szabásu művek, melyek a városnak 10 év óta tervszerűen folytatott munkálatainak egyik költségesebb részét képezik, beleszámítva a házi vízvezetékek és házi betoncsatornák utáni költségeket is 400,000 frtot túlhaladó költséggel jártak, és a már létesített egyéb egészségügyi intézményekkel, minők a vágóhíd, marhavásártér, az uj katonai vadászlaktanya, katonai kórház, gőzfertőtlenítő intézet, járványkórház, stb. 700,000 frtnyi tőkebefektetést igényeltek, Besztercebánya városát méltán csatolják hazánk azon még igen gyérszámú városaihoz, melyek a közegészségügyi czélokra ily arányban áldoztak. A hátramaradt assanálási munkálatok utolsó nagyobb szabásu művének t. i. a közkórháznak kérdése oly stadiumban van, hogy az arra hivatott tényezők még e nyár folyamán véglegesen dönthetni főgnak s kedvező esetben ezen nemcsak a város lakóira hanem az egész megyére és vidékre egyaránt közfontosságú egészségügyi intézmény már a jövő év tavaszán építhető leend.

Ezen a város gazdasági viszonyaira vonatkozó adatokat és az egészségügyi intézményeket röviden azon czélból soroltam elő, hogy az Országos Erdészeti Egyesület igen tisztelt tagjai a megjelenésök által boldoggá tett városunk gazdasági és egészségügyi viszonyairól némi tájékozást nyerjenek.

Besztercebányán, 1895. augusztus hóban.

Herdina László,

városi főerdész.

1851

1866 / 9861

Liptó v. m.

BESZTERCZEBÁNYA

— sz. kir. bányaváros —
erdőbirtokának
ÁTNÉZETI TÉRKÉPE.

Jelmagyarázat

- Vármegye határa
- Birtok határa
- Erdőterület
- Hátas és rd.
- Hegygerincek
- Patakok
- Fűt
- Mellek
- Végössorozat határa
- Végössorozat száma
- Háromszögletű pont
- Magassági méret

Mertek — 1: 75.000

